ئایندەی گەرمیان

بلاوکراوەیەکی سیاسی،
کومەلایەتی گشتییە راگەیاندنی
مەڵبەندی (١١) رێکخستنی گەرمیان
دەری دەکات
ژمارە (٤) پێنجشەمە ٢٠٠٥/٩/١

لەهەولێرفێستیڤاڵی سینەما دژبە تیرۆریزم سازدەکرێ

لەژێر دروشمی (سسینەماکاران دژبە تیرۆرو توندرەوی دەوەستنەوە) ئەمڕۆ لەشاری هەولێری پایتەختی هەرێمی کوردستان فێستیڤالێکی کورتە فیلم بۆدژایەتی کردنی تیرۆریزم سازدەکرێت. لەم فێستیڤالەدا ژمارەیەکی زۆر لەسینەماکاران لەتێکرای شارەکانی عێراق بەشداردەبن، ژمارەی ئەو کورتە فیلمانەی کەتاکو ئێستا گەیشتونەتە دەست لیژنەی سەرپەرشتیاری فێستیڤالەکە ٥٠ فیلمەو هەموویان باس لەدیاردەی تیرۆردەکەن کەلەعیراقی پاش سەدام حسێن. جێگای باسە، هونەرمەندانی کورد بەشداری کردنێکی چالاکیان هەیە لە فێستیڤالە جیهانیەکان وبەم دوایەش هونەر سەلیم دەرهێنەری فیلمی (کیلۆ مەتری سفر) خەلاتی یەکەمی لە فێستیڤالی(ریباتی) مەراکش بردۆتەوە.

ئایا دەستور کۆتایی بە کێشەکانی عێراق دەهێنێ؟ 2
دیدارێك لە گەڵ سەرۆکی شارەوانی دەربەندیخان 3
هیندیەکان جیهان بەڕێوە دەبەن 4
گازیوە سالح لە دیدارێکی تایبەتدا بۆ ئایندەی گەرمیان 5
شلۆمۆی کوردی و من و زەمەن 6
تاڵب چەلووب دەبێ شێروانە بگە یەنە لوتکە 8

پاش وتوێژو بگرەو بەردەیەکی زۆر، دواجار نوێنەرانی گەلانی عیراق توانیان پرۆژەی دەستورێك ئامادەکەن بۆ ئەوەی لە ١٠/١٥ ی ئەمساڵدا بیخەنە بەردەستی عیراقییەکان بۆ ئەوەی دەنگی لەسەر بدەن . ئەم دەستورە لە مێژووی عیراق وناوچەکەدا بە قۆناغێکی گرنگ و چارەنوسسازدێتە ژماردن،چونکە بۆ یەکەم جارە لە رۆژهەلاتی ناوەراستدا پێکهاتەکانی ولاتێك خۆیان بە ویستی ودەستی خۆیان هەڵدەستن بە نوسینەوەی پەیمانێکی سیاسی کە تێدا هەم حکومەت وهەم گەل ئەرك ومافەکانی خۆیان دەزانن.

ئەگەر نەختێك بگەرێنەوە بۆ دواوەو پانۆرامایەکی ئەو دەستورانەی کە لە لایەن حکومەتە یەك لە دوای‌یەکەکانی عیراقەوە بەسەر گەلانی ئەم ولاتەدا سەپێنراون لەبەرچاو بگرین، دەبینین لە هیچ یەك لەو دەستورانەدا نەك کورد رۆڵی نەبوە لە نوسینەوەیاندا، بەڵکو لەکاتی سەپاندنیشی‌دا گەورەترین زیانی لێ کەوتوە و ئەو دەستورانە بوونەتە هۆکارێك بۆ زیاتر زۆلم کردن لە گەلەکەمان.تەنانەت ئەگەریش بەرێکەوت باس لە کورد کرابێت ئەوا بۆ خۆڵ لە چاوکردن بووە.

لە پاش کۆتایی هاتنی‌جەنگی سارد رۆژ لە دوای رۆژ پێگەی کورد نەك هەرلە عیراق، بەڵکو لە ناوچەکە بەهێزو پتەوتر دەبێت، هۆکاری ئەمەش دەگەرێتەوە بۆ ئەو ستراتیژە ژیرانەیەی کە سەرکردایەتی سیاسی کورستان بەگشتی و یەکێتی نیشتمانی بەشێوەیەکی تایبەت گرتویانەتە بەر.سیاسەتێك کە لە گەڵ دونیای مۆدێرن وگۆرانکارییە هاوچەرخەکانا سازگارەو دەگونجێت.

بەردەوام بوون لەسەر ئەم رێبازە وئەم تەرزی سیاسەت کردنە لە ناو دیمەنی‌ئاڵۆزو پر لە تەمووموژاوی عیراق، وای کرد نەك هەر ولاتێکی زلهێزی وەك ئەمریکا پشگیری داخوازییە رەواکانمان بکات، بەڵکو سەرجەم ئەو بەرنامە و داخوازیانەش بێنەدی کە لە ماوەی دەساڵی رابردوودا یەکێتی نیشتمانی کوردستان خستبونیە بەرنامەی کاری خۆیەوە.

لە راستی‌دا سەرکردایەتی سیاسی کوردستان لە سەروی هەموشیانەوە بەرێزان مام جەلال سەرۆك کۆماری عیراق و مەسعود بارزانی سەرۆکی هەرێمی‌کوردستان ئەوبەرێزانەی کە لە وتووێژەکاندا بوون، ئەرکی سەرشانی خۆیان بەوپەری سەرکەوتوویی بەجێ‌گەیان وەستورێکیان ئامادەکردوە کە کورد تا رادەیەکی زۆری خواستەکانی دابین کراوە،لێرەشەوە ئەرکی جەماوەری ئێمەیە لە ١٠/١٥ بە(بەلێ) پشتیوانی خۆیان بۆ دەستور دەربرن..

٤٢٠ خوێندکار بڕوانامەی دیپلۆم وەردەگرن
حکومەتی هەرێمی کوردستان بڕیاریدا دەرچوانی پەیمانگای مامۆستایانی کەلار دابمەزرێنێ

بەچاودێری وەزیری پەروەردە ئێوارەی ٨/٣٠ لەگۆرەپانی پەیمانگای مەڵبەندی مامۆستایانی کەلار، ئاهەنگی دەرچوانی خولی فیدرالی پەیمانگای مەڵبەندی مامۆستایانی کەلار بەرێوەچوو. لەئاهەنگەکەدا کەبەرێزان شێخ محمد شاکەلی‌و مەحمود سەنگاوی وعومەر محمد صالح و نوێنەرانی مەڵبەندی ١١ی گەرمیان و مەلا سەعید لێپرسراوی ئیداراتی گەرمیان وقایمقامی کەلارو لیپرسراوانی حزبی‌و حکومی ناوچەکەو کەسوکاری خوێندکارە دەرچووەکان ئامادەی بوون. سەرەتا بەرێورێشتنی کەژاوەی خوێندکارە دەرچوەکانی بەشەکانی پەیمانگا هاتنە نێو گۆرەپانی ئاهەنگ. دوای خوێندنەوەی چەند ئایەتێك لەقورئانی پیرۆز و وەستان بۆگیانی پاکی شەهیدان پرۆگرامی ئاهەنگەکە دەستی پێکرد. مامۆستا عومەر حمەصالح بریکاری وەزارەتی پەروەردە ووتاری وەزارەت ولیژنەی سەرپەرشتیاری ئاهەنگەکەی خوێندەوەو پیرۆزبایی لەخوێندکارە دەرچووەکان کردو مژدەی پێدان کەبەرێز سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران بڕیاریداوە سەرجەم خوێندکارە دەرچووەکانی خولی فیدرالی بۆئەمساڵ دابمەزرێن هەروەك هیواشی خواست خوێندکارە دەرچووەکان لەئاستی ئەو ئەرکە پیرۆزەدابن کەرووبەرووی دەبنەوە. دواتر لەلایەن دارا ئەحمەد سەمین ووتاری یەکێتی مامۆستایانی کوردستان لقی گەرمیان ووتاری کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردستان خوێندرایەوە. دواتر خوێندکارە دەرچووەکان سوێندیان بەخوای گەورەو خاك وخوێنی شەهیدان خوارد کەدڵسۆزی گەل وخاکەکەیان بن و ئینجا لەلایەن بریکاری وەزارەتی پەروەردەوە بڕوانامەی دبلۆم بەخشرایە خوێندکارە دەرچووەکان. لەبەشێکی تری ئاهەنگەکەدا لەلایەن ئامادەبووانەوە خەڵات ودیاری بەخشرایە خوێندکارە سەرکەوتووەکان وئەنجومەنی‌پەیمانگا. شیاوی ووتنە پەیمانگای مەڵبەندی مامۆستایانی کەلار لەساڵی ١٩٩٥ دامەزراوەو لەخولی دەرچوانی فیدرالیدا ئەمساڵ ٤٢٠ خوێندکار لەبەشەکانی کوردی‌و ئینگلیزی‌و بیرکاری‌و وەرزش دەرچوون

خولی مەشقی دەمانچەی گلۆك لەدەربەندیخان کۆتایی پێهات

رۆژی ٢٠٠٥/٨/٢٣ بەسەرپەرشتی بەرێوەبەرایەتی پۆلیسی گەرمیان و فەرماندەیی خولی مەشقی دەربەندیخان وە بە ئامادەبوونی بەرێز عەقید چەتۆ ساڵح بەرێوەبەری پۆلیسی گەرمیان و ژمارەیەکی بەرچاو لە ئەفسەرانی ئەو سنوورە خولی مەشق بۆ دەمانچەی گلۆك کۆتایی پێهات لە شاری دەربەندیخان ، کەپەنجا مفەوەز و کارمەندی بەرێوەبەرایەتی‌یەکانی چەمچەماڵ و دەربەندیخان و بارەگای بەرێوەبەرایەتی گەرمیان بە شداربوون لەو کۆرسەدا و بۆ گرنگی ئەنجامدانی ئەم جۆرە خولانە رائد / لوقمان صابر شکر سەرپەرشتیار و چاودێری خولەکە ووتی : ئەم جۆرە خولە درێژەی دەبێت و هەموو کارمەندانی پۆلیس دەگرێتەوە و لەم کۆرسانەدا پۆلیس فێردەکرێت بۆ چۆنێتی بەکارهێنانی دەمانچەی ناوبراو بە شێوەیەکی ئەکادیمی و هەموو رێنماییە گرنگەکانی شێوازی بەرگری کردن لە خۆ دەگرێت و مەرجەکانی کارمەندی بەشداربوو لەم خولەدا سەرکەوتنە بە رێژەیەکی زۆر باش ،پاشان لە کۆتاییدا دەمانچە بەخشێنرا بەسەر سەرجەم بەشداربوانی‌خولەکە .

ناحیەی مەیدان سەربە ولاتی‌سوریایە!؟

تائێستا لەسەر چەند فەرمانگەیەکی سەربازی‌و حکومی ناحیەی مەیدانی سەربەقەزای خانەقین لەجیاتی ئالای عێراق ئالای سوریا هەڵکراوە، سەرچاوەیەك پێی راگەیاندین کەئەو ئالانەی هەڵدراون بەشێکیان دوو ئەستێرەی پێوەیە کەئەویش ئالای سوریایەو گووتیشی هۆکەی ئەوەیە رەنگە نەزانن کەئالای عێراق سێ ئەستێرەی پێوەیە.

بەتۆمەتی ناوزراندنی دادوەرو پارێزەرێك هاولاتیەك دەستگیر دەکرێ

دوای بلاوبوونەوەی هەواڵ وبەداواداچوونە رۆژنامەوانیەکان لەرۆژنامەو ماڵپەرەکانی ئەنتەرنێت لەسەر کێشەی خانووەکانی سەعید درکەو ئەو دووماڵەی کەئێستا تێدان، هاولاتیەك بەتۆمەتی کۆپێکردنی بابەتێکی ماڵپەری (کوردستان نێت) لەلایەن پۆلیسی کەلارەوە دەستگیردەکرێت. لەو رووەوە سەرچاوەیەکی ئاگادار پێراگەیاندین کە دادوەر ئەحمەد جەلیل و پارێزەر فەرهاد حاتەم سکالای یاساییان لەدژی (نوزاد قادر) کارمەندی نوسینگەی فۆتۆکۆپی بەمۆ تۆمارکردووە بەتۆمەتی ناوزراندنی هەردوو ناوبراو بەهۆی کۆپێکردنی ئەو نوسراوەوە.تائێستا ناوبراو ئازادنەکراوە.

عەرەبە سوننەکان رێگرن لە بەشداریکردنی کوردو عەرەبی شیعەلە ریفراندۆم

بەمەبەستی دوورخستنەوەی کوردو شیعە لەو ریفراندۆمەی‌کەبریارەلە ١٠/١٥ ی ئەمساڵ لەعێراق ئەنجام بدرێ، عەرەبە سوننەکان لە پارێزگاکانی موسل وتکریت و رومادی دەستیان داوەتە پەلامارێکی هەمەلایەنە بۆدەرکردنی کوردو شیعە لەو شارانە. سەرچاوەکانی هەواڵ لەموسل و تەلعفەرو سامرا رایانگەیاند بەهەزاران خێزانی کوردو شیعە رووبەرووی هەرەشە بوونەتەوە وناچاردەکرێن ماڵ وحاڵیان جێ‌بهێلین و لەناوچە سوننە نیشینەکان باربکەن، ئەمەش بەومەبەستەی لە ریفراندۆمی مانگی ئۆکتۆبەردا لەسەردەستوری هەمیشەیی عێراق دەنگەکانی نەخێر زۆربن بۆئەوەی دەستورەکە رەت بکرێتەوە. هەرلەو پەلامارە نامرۆڤانەیەدا سەرچاوەیەك لەشاری سامەراوە کەنەیویست ناوی ئاشکرابکەین رایگەیاند خێزانێکی عەرەبی شیعەی دانیشتووی گەرەکی (معمل ادویە) لەسامەرا بەدەستی ئەو عەرەبە شۆڤێنانە کە پەلامارەکە بەرێوەدەبەن سوتێنراون جگەلە منداڵێکیان کەلەکاتی رووداوەکەدا لەماڵەوە نەبووە.

دوای ٢٣ رۆژ لەکارکەوتن
تەلەفزیۆنی ئازادیی پەخشی دەست پێکردەوە

رۆژی ٢٠٠٥/٨/٧ پەخشی کەلاری تەلەفزیۆنی ئازادی لەکارکەوت وبۆماوەی ٢٣ رۆژ بەرنامە ئاساییەکانی راوەستا، لەبارەی هۆکاری لەکارکەوتنی پەخشەکەیان هۆشیارعبدالعزیز بەرێوەبەری تەلەفزیۆنی ئازادی بە ئایندەی گەرمیانی راگەیاند کە هۆکاری سووتانی ئامێری پەخشەکەمان دەگەرێتەوە بۆ شۆرتی کارەبا و تاکو ئێستاش محاویلەی تایبەتی کارەبامان نی‌یە و زۆرجار ئەم کێشانەمان بۆ دروست دەکات و هەر بەمولیدە پەخش دەکەین ، ئێستاش هەموو ئامێرەکانمان چاککردۆتەوەو هەوڵ ئەدەین کە ئەم رووداوە دووبارە نەبێتەوە، شایەنی باسە شەوی ٢٠٠٥/٨/٣٠ دووبارە دەستی کردەوە بە پەخشی ئاسایی خۆی لە هەمان شوێن و شەپۆلی پێشوو.

رادیۆی دەربەندیخان دەکرێتەوە

لەدرێژەی ئەو گۆرانکاریانەی کە بەشی راگەیاندنی مەڵبەندی رێکخستنی ١١ی گەرمیان دەیکات بۆ دامەزراندنی راگەیاندنێکی هاوچەرخ، بەم زووانە رادیوی دەربەندیخان دەست بە پەخش دەکات.بۆ ئەم مەبەستە کاری دروستکردنی ئێزگەیەکی AMکە پەخشەکەی بگاتە هەموو دەربەندیخان ودەوروبەری تەواو بووە چاوەرێ دەکرێت لە ناوەراستی مانگی ئەیلولدا پەخشی ئەزموونی دەست پێبکات.

ئەم هەنگاوەش لە سەر داخوازی روناکبیران وخەڵکی شارەکە دێت کە لە کاتی سەردانی لێپرسراوی مەڵبەند هەڤاڵ ئاواتی شێخ جەناب بۆ شاری دەربەندیخان خستبویانەروو.لە لایەکی ترەوە کاری گەیاندنی پەخشی تەلەفزیۆنی ئایندە بۆ هەموو گەرمیان لە تەواوبووندایە، ئەرکان رەئوف بەرێوەبەری تەلەفزیۆنەکە بەئایندەی گەرمیانی راگەیاند هەموو پێداویتستیەکان براونەتە سەر شاخی زمناکۆ و بەم نزیکانە بەهاوکاری کۆمپانیای ئاسیا سیل و شارەوانی دەربەندیخان پەخشەکە تەواو دەبێت.

خوێندنەوەیەك بۆ"هێزی نەرم"ی جۆزیف نای

مەجید سالح

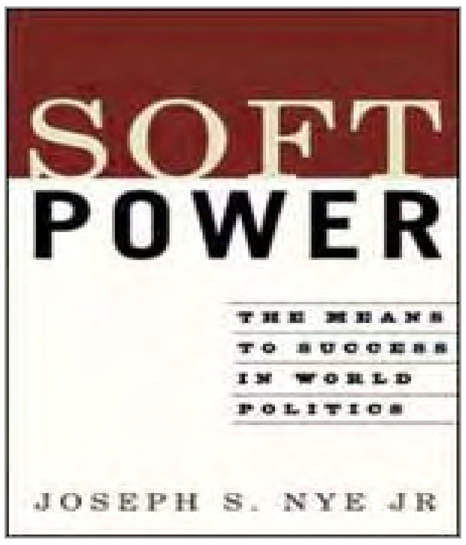

پێشەكی

كۆتایی هاتنی جەنگی ساردو نەمانی سیستەمی دوو جەمسەری لە كۆتایی هەشتاكانی سەدەی رابردوودا، زۆربەی دارێژەرانی سیاسەتە ستراتیژەكانی ئەمریكای ناچار كرد جارێكی تر بە تێكرای بۆچوونەكانیاندا بچنەوە، یاخود هەستن بە موتربەكردن و گونجاندنی هەندێكی تریان، بە جۆرێك لە گەڵ واقعە نوێكاندا بگونجێ . هەندێك لەو ستراتیژیستانە، تیۆرییەكەی خۆیان لە شێوەی راپۆرت پێشكەش بە ئیدارەی ئەمریكی دەكرد و هەندێكی تریان وەك كتێب دەیانخستە بەردەم تێكرای خەڵك. كتێبەكانی وەك "كۆتایی مێژووو دواین مرۆڤ" و"متمانەی"ی فۆكۆیاما و"پێكدادانی شارستانیەكان"ی ساموئیل هانتگتۆن، هێندەی لە دەرەوەی ئەمریكا دەنگدانەوەیان هەبوو، ئەوەندە لە خودی وڵاتە یەكگرتووەكانی ئەمریكادا قسەو باسیان لە سەر نەدەكرا. ئەوەش شتێكی سروشتی بوو، چونكە دونیای پاش شەری سارد دونیایەكە "گەر لە واشنتۆن زریان هەڵبكات دەبێ تۆ لە بیابانی عەرەبیدا خۆت ئامادەكەی بۆ زەرەرو زیانەكانی".

دواین كتێب كە مشتومرێكی یەكجار گەورەی لە ناو دونیای ئیسلامدا دروست كرد، كتێبی"هێزی نەرم و كەرەستەكانی سەركەوتن لە سیاسەتی جیهانیدا"ی (جۆزێف نای) بوو. لە راستیدا هەم ناوی كتێبەكە و هەم ناوی نوسەرەكەی بۆ خوێنەری كورد دوو شتی نەناسراون، بۆ زیاتر رونكردنەوەی وردەكارییەكانی ئەو "هێزە نەرمە"ی كە جۆزیف نای باسی لێوە دەكات، پێم باشە لە سەرەتادا بزانین خودی"جۆزیف نای" كێیە

جۆزیف نای

ساڵی ١٩٩٥، پاش ٣١ ساڵ دابران جارێكی تر(جۆزیف نای) وەك راگری كۆلێژی جۆن كنیدی بۆ بەڕێوبردنی گشتی گەڕایەوە بۆ زانكۆی هارڤاردی ئەمریكایی. لە ماوەی كاركردنیدا دوو جارخەڵاتی خزمەتگوزاری نایابی لەلایەن حكومەتەوە پێدراوە. ماوەیەك جێگری راگری كۆلێژی هونەرو زانست بووە . پاشان لە ساڵی ١٩٧٧ تاكو ساڵی ١٩٧٩ جێگری وەكیلی وەزارەتی دەرەوەی وولاتە یەكگرتووەكان بووە بۆ كاروباری ئاسایش و تەكنەلۆژیا. دواتر سەرۆكی كۆمەڵەی ئاسایشی نەتەوەیی بوە رێگری لە تەشەنە سەندنی چەكی ئەتۆمی. لە بواری رۆژنامەنووسی دا جۆزێف نای ئەندامی ئەنجومەنی نوسەرانی گۆڤارەكانی"فورین پۆلسی"و "ئینترناسیونال سیكیورتی"بوە . ساڵی ١٩٩٥ لە یاریدەدەری وەزیری بەرگیری بۆ ئاسایشی نەتەوەیی وازی هێناوەو لە ئەپرلی ٢٠٠٤ لە زانكۆی سوڵتان قابوس وەك ئوستادی میوان دەرس دەڵێتەوە .

سێ هێزەكەی ئەمریكا

بەرای جۆزێف نای ئەمریكا سێ هێزی سەرەكی هەیە كەدەتوانێت لە رێگەیەوە بگاتە هەموو مەرامەكانی . ئەو سێ هێزەش بریتین لە هێزی سەربازی كە لە سەر ئاستی جیهاندا هیچ هێزێكی تر ناتوانێت شان لەشانی بات و بەرگەی بگرێت. پرۆسەی "كودیا"(شۆك و تۆقاندن) كە لە رێگەیەوە عێراق لە ماوەی كەمتر لە مانگێك ئازاد كرا، هیچ گومانێكی نەهێشتۆتەوە كە ئەم ولاتە لە روی هێزی سەربازی و تەكنەلۆژیای سەربازییەوە بەزین ناناسێ.

هێزی دووەمی ئەمریكا بە بۆچونی"نای" هێزی ئابورییە، بەلاّم ئەم هێزەی ئەمریكا وەك ئەوەی یەكەمیان نییە، چونكە لەو رووەوە چەندین ركەبەری ئابوری بەهێز هەن كە دەكرێت لە داهاتوودا مەیدانی ململانێكەیان توندتر بكەن. ژاپۆن و یەكێتی ئۆروپا وچین و تەنانەت هەندێ لە ولاتەكانی باشوری رۆژهەلاّتی ئاسیا وەك هیندستان و ئەندەنوسیا لەو ولاّتانەن كەخاوەنی ئابوریەكی وان كە ئەمریكا دەبێت بە بەردەوامی حسابی تایبەتیان بۆ بكات.

ئاستی سێیەمی هێزی ئەمریكا "هێزی نەرمە" كە لە هێزی كولتوری و فیكری خۆی دەبینێتەوە. جۆزێف نای پێی وایە لە سەرتاپای دونیادا هیچ ولاّتێك و هیچ كەسێك شك نابەیت تایبەتمەندی وەهای هەبێت لەم بوارەدا. بەواتایەكی تر(هێزی نەرم) هێزێك نییە گرێ درابێت بە بە ولاّتێكەوە یان گەلێكەوە. نای پێی وایە نەك هەر ئەمریكا بەلّكو زۆربەی ولاّتانی دونیا ئەم هێزو كایگەریەی خۆیان پشت گوێ خستووە، لە ئەنجامدا ناكۆكیەكان بەهۆی بەكارنەهێنانی ئەم هێزەوە سەرهەلّدەدات.

بۆ هێزی نەرم؟

وەك وتمان ئەوە شتێكی حەتمیە كە ولاّتە یەكگرتوەكانی ئەمریكا لە رووی بەكارهێنانی هێزی زبەوە هیچ ولاّتێك ناتوانێت لە رووی‌دا بوەستێت.مارێنزەكانی ئەو ولاّتە و سەرمایەكانی لە هەر كات و هەر شوێنێكدا گەر مەیلیان لێ بێت بە توانایەكی بەرانبەر پرۆكێنەوە ئامادە دەبن و كەمترین رێگرییان دێتە بەردەم .

بە رای جۆزیف نای پاش ئیمپراتۆریەتی رۆمانی هیچ هێزێكی تر نەهاتوتە سەر زەوی ئەوەندەی ئەمریكا بەهێز بێت . ریشە كێش كردنی رژێمی تالیبان و سەدام حسین لە پاش دوو ساڵ لە كارەساتی (١١) ی سپتەمبەر نیشانەیەكی بە هێزە بۆ ئەوانەی كە باوەریان بەو راستیە نییە . بەلاّم ئایا هیچ زلهێزێكی مێژوی مرۆڤایەتی توانیویەتی تا ئەبەد بە زلهێزی بمێنێتەوە ؟ لەوەش سەیر تر زۆر گەورە هێزێكی وەك ئیمپراتۆریەتی رۆمانی لە لایەن كۆمەلّێك چەتە و بەربەرەوە هەرەسی پێهێنرا ، نەك زلهێزێكی تر .

بە رای جۆزیف نای تیرۆریستانی توندرەوی ئیسلامی لەم سەردەمەوە وەك ئەو بەربەرانەن كە ئیمپراتۆریەتی رۆمایان تووشی شكست و داروخان كرد و هێزی زبری ئەو ئیمپراتۆریەتە نەی توانی درێژە بە تەمەنی دەسەلاّتەكەیان بدات .هەر بۆیە نای پێی وایە ئەمریكا بۆ كەمكردنەوەی ژمارەی ئەو بەربەرانە لە ناو جیهانی ئیسلامیدا پێویستە پەنا بباتە بەر" هێزی نەرم " نەك " هێزی زبر " چونكە هێزی زبر تا دێت ژمارەی لایەنگر و دۆست لە دونیای ئیسلامدا بۆ بن لادن و ئەلقاعیدە زیاد دەكات .

جۆزیف نای لە وتارێكدا بەناوی " هێزی نەرم و خەبات دژی تیرۆریزم " دەنوسێ : " شەری دژ بە تیرۆریزم شەری نێوان شارستانیەتەكان نیە و شەرێك نییە دژ بە ئاینی ئیسلام ، بەلّكو شەرێكی ناوخۆیە لە نێوان دوو بۆچونی جیاواز لە ئیسلام بۆچونێكی توندرەوی كەمینە كە دەیەوێت رای بەسەر زۆرینەی میانرەودا بسەپێنێ ، بۆیە ئەمریكا تەنیا بەسەركەوتنی میانرەوەكان دەتوانێت بەسەر تیرۆریزمدا زالّ بێت . "

هێزی نەرمی ئەمریكا دەبێت بخرێتە خزمەتی زۆرینەی میانرەوی ئیسلامیەوە لە هەمان كاتدا دەبێت هێزە زبرەكەی بە دوای ئوسامە و ئەلقاعیدە بێت .

جۆزیف نای لەو باوەردایە كە ئەوانەی باوەریان بە ئوسامە هەیە هەرگیز ناكرێت لە رێگەی هێزی نەرمەوە قەناعەت بە دیموكراسیەت و پێكەوە ژیان و ئازادی فەردی بهێنن ، بەلاّم ئەمریكا دەتوانێت بەهۆی سەرمایە گوزاری لە بواری هێزی نەرمدا ژمارەی ئەوكەسانەی كە پێ دەچێ ببنە لایەنگری ئەلقاعیدە لە داهاتودا كەم كاتەوە بۆ نزم ترین رێژە .

لێرەدا جۆزیف نای ئەزمونی چەندین سالّەی رۆژئاوا لە كاتی شەری سارددا دژ بە ولاّتانی بلۆكی رۆژهەلاّت وەك نمونە باس دەكات . نای لەم بارەوە دەلّێت: "لە رێگەی ئەو ئێزگانەی كە لە رۆژئاواوە بەرنامەكانی بۆ ناو ئەو دیوی پەردەی ئاسنینی سۆڤیات پەخش دەكرد توانیمان هەرەس بەو لە خۆبایی بونەی شوعیەكان بهێنین ، هەروەها ئالّوگۆركردنی خوێندكاران لە نێوان هەردوو لا بوە هۆی ئەوەی ژیانی خۆش گوزەرانی رۆژئاوا لە ناوەوە وەك كرم سۆڤیات لە بەر یەك هەلّوەشێنێ .

جیهانی ئیسلام و هێزی نەرم

پرسیاری سەرەكی جۆزیف نای ئەوەیە : ئایا ئەمریكا لە بەكارهێنانی هێزی زبر لە لە جیهانی ئیسلامیدا چی دەست كەوتووە ؟

لە وەلاّمی ئەم پرسیرەدا نای دەلّێت : " شەپۆلی دژ بە ئەمریكایی لە زۆربەی ولاّتاندا روو لە زیاد بوندایە . " تۆماس پیكرینگ پێی وایە سالّی ٢٠٠٣ لوتكەی نارەزایەتی جیهانی ئیسلامە لە ئەمریكا . كارەساتی (١١) ی سپتەمبەریش دەربری ناخی ژمارەیەكی بەرچاوی كۆمەلّگا ئیسلامیەكانە بەرنبەر ئەمریكا . ئامارەكان ئەوە دەردەخەن كە نەك هەر لە جیهانی ئیسلامدا بەلّكو لە زۆربەی ولاّتاندا چیتر خواردەمەنیەكانی " ماك دۆنالّد "پێلاّو و جلەكانی" nek " وەك جاران كریاریان نییە ، تەنانەت فیلم و گۆرانی و مۆسیقای ئەمریكایی لە چاو بیست سالّی رابردوودا ئاستی بەكارهێنانیان دابەزیوە .

" هێزی نەرم " و پێكهاتەكانی

ئەگەر چی لە پاش بلاّوبونەوەی كتێبی " هێزی نەرم " ی جۆزیف نای لە سالّی ٢٠٠٢ ئەم زاراوەیە بوبە مایەی سەرنج راكێشانی نوسەران و بیرمەندان لە ئەمریكا و دەرەوەی ئەو ولاّتە ، بەلاّم لە راستی دا هەر ئەم نوسەرە لە سالّی ١٩٩٠ دا لە كتێبی " boundtolead " دا زاراوەی " هێزی نەرم " ی بەكار هێنابوو . پێش ئەوەی وەك ناونیشانی كتێبێك رابگەیەنێت لە سالّی ٢٠٠٢ یشدا لە كتێبی " the paradox of amrericn pawer" دا جارێكی تر باسی لە " هێزی نەرم " كردبوو . جگە لە جۆزیف نای كە پێناسەكردنی خۆی بۆ " هێزی نەرم " بریتییە لە : " توانای گەیەشتن بە ئامانجە دیاری كراوەكان لە رێگەی راكێشانی سەرنج بۆ چوونی ئەوانی دی بۆ لای خۆت بە بێ بەكارهێنانی هێزی زبر و خەرجی زۆر " .

بەلاّم چەندین لێكدانەوەی تر بۆ زاراوەكە كراوە كە لێرەدا هەندێكی دەخەینە روو : " هێزی نەرم بریتییە لەو توانایەی كە دەتگەیەنێتە ئامانجەكانت بەبێ بەكارهێنانی زۆر و ناچاركردن " . یان " هێزی نەرم هێزێكە كار لە ئامانجەكان دەكات و دەبێتە هۆی گۆرینی رەوشت و ئاكاری ئەوانی دی بەبێ بەكارهێنانی گوشار و هێزی زبر " . بۆ زیاتر رون بونەوەی زاراوەكە لێرەدا پێچەوانەی " هێزی نەرم " كە " هێزی زبر " ە دەخەینە روو . جۆزیف نای بەم جۆرە باس ە " هێزی زبر " دەكات : " هێزی زبر پشت بە ناچاركردن و ملكەچ بوونی بەرامبەر دەبەستێ و تواناكەی لە هێزی سەربازی و ئابوری وەردەگرێت . " كەرەستەكانی هێزی نەرم تەواو پێچەوانەی ئەو كەرەستانەن كە لە " هێزی زبر " دا بەكاردێن و بریتین لە : " لایەنی كولتوری و دیدگا سیاسیەكانی ولاّت " واتە هێزی نەرم دەكرێت لە رێگەی پیشاندانی نەریتە ساسی و كولتوری و میدیاكانەوە كار لە بەرامبەر بكات و پردێكی پەیوەندی بۆ ئالّوگۆركردنی زانست و فكر و كولتور دروست بكات . كەچی كەرەستەكانی هێزی زبر بلاّی جۆزیف نای یەوە بریتیە لە بەكارهێنانی رەگەزەكانی توندو تیژی سیاسی و ئابوری و سەپاندنی گەمارۆی هەمەلایەن لە سەر بەرامبەرەكەت .

جۆزیف نای هۆكاری ئەوە دەگەرێنێتەوە بۆ ئەوەی كە ئەمریكا لە تێكرای بوجەی تەرخان كراوی خۆی بۆ وەزارەتی بەرگری سالاّنە تەنیا (١٥٠) ملیون دۆلاری بۆ دیبلۆماسیەت و هێزی نەرمی خۆی لە جیهانی ئیسلامیدا تەرخان كردوە. ئەو برە پارەیەش خەرجی دوو سەعاتی هێزی زبرە .

بۆ بەهێشتنی مەترسیەكانی تیرۆریزم ئەمریكا پێویستی بە هاوكاری گەلانی دنیا هەیە ، رێگەی گەیەشتن بە دلّی گەلانیش دیپلۆماسیەت و پەیوەندی كولتوری و هاوكاری هەمەلایەنیە . جۆزیف نای پێشنیار دەداتە سەرانی ئەمریكا و پێیان دەلّێت : " روبەروبونەوە لە گەلّ هەرەشەكان پێویستی بە ئاوێتەیەكە لە هێزی نەرم و هێزی زبر . "

Magid1968@ yahoo.com

ئایا دەستور كۆتایی بە كێشەكانی عێراق دەهێنێ؟

شادمان مەلا حەسەن

لە دوایی كێشمەكێشەكی زۆر رەشنوسی دەستورێك بۆ عێراق ئامادەكراو خرایە روو .لە لایەن شەقامی عێراقیدا بەشێوەی جۆراو جۆر پێشوازی لێكرا . عەرەبی شیعە كەدەوری سەرەكیان هەیە لەعێراقی ئەمرۆ بە خۆشیەوە پێشوازیان لێكرد و بەسەركەوتنێكی گەورە وەسفیان كرد ،بیگومان ناهەقیش نین ،چونكە زۆربەی داواو پێشنیارەكانی ئەوان جێگای خۆی گرت لەناو رەشنووسەكە هەم لە چەسپاندنی شەریعەتی ئیسلامی وەك سەرچاوەیەكی سەرەكی یاساكان و دەوری مەرجەعیەت و كۆمەلێك بابەتی تر . شەقامی كوردیش بە هێمنی هەوالەكەی وەرگرت ئەگەرچی زۆر شتی باشی بۆ كورد تێدایە ،بەلام لەئاست هیواو داخوازیەكانی كوردا نەبوو ، چونكە كورد داوای زۆر زیاتری هەبوو . هەرچەندە مەرج نیە هەموو داوایەك كاتێ پێشكەش بە لایەنی بەرامبەر دەكرێ وەك خۆی بدرێ چونكە ئەمە مامەلەیەكی بەرژەوەندیە هەردوو لایەن تاكو پێیبكرێ تای تەرازوو زیاتر بەلای خۆیدا دەشكێنتەوە . بۆیە لایەنی كوردی هەر توانای ئەوەندە كێشكردنی هەبووە بەلای خۆیدا . بەلام گەر چاویك بەفاكتەرە سیاسی جوگرافی و ئەمنی و بنەماكانی كۆمەلی مەدەنی ئابوری هەرێمی كوردستاندا بخشێنیین لەم بوارە مافی كورد زۆری پشت گوێ خراوە .لەولاشەوە عەرەبی سوننە لەسەر هەموو ئاستەكان رەشنوسی دەستوریان رەت كردەوە بەهەموو باڵەكانیان باڵی تیرۆر و باڵی ئیسلامی و باڵی ناو حكومەت . عەرەبی سوننە هەرچەندە بە خەیال پلاوی دەرووننە واقعی ئەمرۆی عێراق هەر لە سەرەتای رووخانی رژێمی سەدام حسێن تاكو ئەمرۆ ، چونكە نایێنەژێر باڵی واقعی تازەو واقعی رابردووش مەگەر هەر بەخەیال دووبارە ببێتەوە . ئەوەی عەرەبی سوننە دەیلێن لە خەم خۆریان نیە بۆ یەكپارچەی خاكی عێراق بەلكو لەخەمی پەراوێز كردن و نەگەرانەوەی دەسەلاتیانە بەسەر خەلكی عێراق .هەروەها چەندین مادیی ناو دەستوورەكەش بۆنی زیاتر گەمارۆدانی سوننەی لێدێت وەك نەهێشتن و ریشەكێش كردنی بەعس كەسوننە ئەمە بەهەرەشەی سەرەكی و مەترسیداری سەرخۆیانی دەزانن .هەروەها دروستكردنی چەند هەرێمێكی فیدرالّ بەتایبەت ئەگەر هەرێمی فیدرالّی باشوور یەك هەرێم بوو كوردستانیش لەباكور و بەغداش بەتی‌نیا قولایی خاكی سوننە نشین زۆر تەسك دەبێتەوە ،سنوورەكەشیان هەرێمێكی ووشك و بێ دەرامەتە ئەمەش بە پیلانێكی دەرەكی و ناوخۆیی دەزانن بۆ ووشك كردن و لاتەریك كردنیان لە سەرشانۆی شانۆگەریەكانی سیاسی و ئابووری عێراق . بۆیە دەستوور چارەسەری هەموو كێشەكانی عێراق ناكات . چونكە هەم پێكهاتەكانی خەلكی عێراق ئەوەندە ووشیار نین ، كە قبولی واقعی نوێ بكەن لە چوارچێوەی ئەم دەستووره .هەروەها ئێستا و دەمێكە شەری پێكهاتەكانی خەلكی عێراق دەستی پێكردوە بەلام لەواقعی سەرانی عێراق لە ناوچەی سەوز رانەگەینراوە . لەپێشەوەی هەموو پێكهاتەكانیش عەرەبی سوننە ئەم شەرەییان دەست پێكردوە بەلام وەلامی كورد و شیعە لاواز و لەسەر خۆیە . بۆیە واقعی عێراق گەر فیدرالیەتی پێ قبولّ نەكرێ ئەوە مەحالە دەولەتی مەركەزی دروست بێتەوە .ئەگەرنا عێراق بەرەو لێكهەلوەشانەوەو دابەش بوون دەبێ بروات و ئەگەری دووەمیش لەیەكەمیان نزیكترە . چونكە ئێستا پێكهاتەكانی خەلكی عێراق چاوەروانی هیچیان نەماوە ،ئەگەر چاوەروانی راپرسیش بین ئەوە بێگومان سوننە هەتاكو بۆیان بكرێ ئەوە رەتی دەكەنەوە رەتكردنەوەش ئەوكات هەندەیتر ئەو راستیە دەكاتە ئەمری واقع كە خەلكی عێراق ناتوانن چیتر پێكەوە بژین.بەلگەی راستی قسەكانیشمان زیاد بوونی كارە تیرۆریستیەكانی دوای تەواو كردنی رەشنووسی دەستووره . هەروەها بڕیاری پەشداری كردنی عەرەبی سوننە ئەوەندەی لە دەست گرووپەكانی لەبابەتی گروپەكەی زەرقاویە ئەوەندە لە دەست گرپەكانی غازی یاوەر و مەشعان جبووری و صالح متلگ نیە . بۆیە دەستوور كۆتایی بەكێشەكانی عێراق ناهێنی و ریگاكەش هێشتا دووره سەخت و دژواریشی زۆره .داهاتووش راستی زیاتری پێیە....

كتێبی رەشی سەدام حسێن

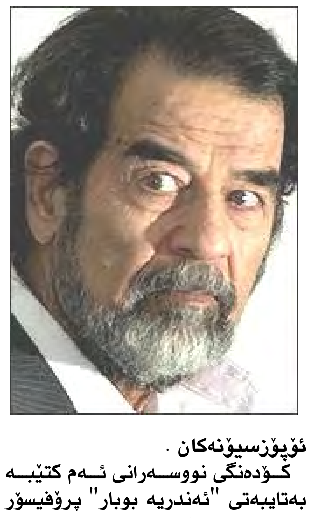

٢٣ پسپۆری بواری كێشە نیودەوڵەتی و عێراق كتێبێكیان بەناونیشانی (كتێبی رەشی سەدام حسێن) بلاّوكردوەوە كە مێژووی هاوچەرخی ئەم ولاّتە لە كاتی گرتنەدەستی دەسەلاّت لەلایەن حیزبی بەعس لە ساڵی ١٩٦٨ ەوە ئاشكرا دەكات ، ژمارەی قوربانیانی دەستی سەرۆكی پێشوی عێراق بە "دوو ملیۆن" كەس مەزندە دەكرێت . سەرپەرەشتی كردنی ئەم كتێبە لەلایەن نووسەر و رۆژنامەنوس (كریس كۆجیرا)یە كە زیاتر لە ٣٠ ساڵە بایەخ بە مەسەلەی كوردی دەدات و چەندەها كتێبی لەم بوارە نووسیوە. وەكتێبەكە خۆی لە ٧٠٠ لاپەرە دەدات .وەزیری فەرەنسای دیموكراتی پێشوو (برنار كۆشنێر) كە لە ساڵی ١٩٧٤ لەگەڵ رێكخراوی (پزیشكانی بێ سنوور) لە كوردستانی عێراق كاری دەكرد رایگەیاندبوو: "سەدام یەكێ بوو لە خراپترین دیكتاتۆرەكانی مێژووی مرۆڤایەتی، لەناوبردنی كارێكی پێویست وبەجێ بوو" .

هەروەها سەرۆكی فەخری یەكێتی نیو دەوڵەتی بۆ مافەكانی مرۆڤ "باتریك بودوان" وای دەبینێ سیاسەتی سەدام حسێن بریتی بوو لە "تاوانەكانی جەنگ"و"تاوان دژبە مرۆڤایەتی"و"قركردن"هەروەها "دەركردنی زۆرەملێ"ی دانیشتوان لە عێراقدا و "ئەشكەنجەدان"ی ئۆپۆزسیۆنەكان .

كۆدەنگی نووسەرانی ئەم كتێبە بەتایبەتی "ئەندریە بوبار" پرۆفیسۆر لە بواری ماف لە زانكوی مۆنتریال ئەوەیە كە پێویستە "دادگایی كردنی سەدام كە لە كانونی یەكەمی ٢٠٠٣ لەلایەن ئەمریكیەكانەوە دەستگیركرا لەلایەن عێراقیەكانەوە بێت".

ناواخنی كتێبەكە باس لە پەلامارەكانی"ئەنفال"دەكات كە دژی كورد لە سەرەتای ساڵی ١٩٨٨ ئەنجام دراو تێیدا ١٠٠ــــ١٨٠ هەزار قوربانی و بێسەوشوێنی لێكەوتەوە. بەپێی لێكۆڵینەوەی كوچیرا هەروەها بۆمبارانكردنی هەڵەبجە بە چەكی كیمیایی كە ئەویش ژمارەی قوربانیانی (٥ هەزار كەس) بوو ، سەرەرای "تەرحیل"كردنی ژمارەیەكی زۆری عێراقی بە تایبەتی فەیلیەكان بە تاوانی رەچەڵەكی ئێرانی‌لە ساڵی ١٩٨٠ . هەروەها بێسەرو شوێن كردنی هەزاران كەس و "داپلۆسینی شیعە".

وەرگێرانی/سۆبە عوسمان

سەرۆکی شارەوانی دەربەندیخان :

توانیومانە ٨٥٪ کێشەی ئاو و ئاوەڕۆی دەربەندیخان تەواو بکەین

سازدانی/ شێرکۆ فەقێ حەسەن

شاری دەربەندیخان یەکێکە لە شارە گرنگەکانی گەرمیان و پردی پەیوەندییە لە نێوان گەرمیان و کوێستان هەرچەندە تاکو راپەرین شارۆچکەیەکی بچووك بوو بەڵام لە ناوەراستی نەوەدەکان بەم لاوە لە پەرەسەندنێکی خێرادایە.بۆ زانینی ئەو خزمەتگوزاریانەی کە شارەوانی دەربەندیخان ئەنجامی داوە ئەم دیدارەمان لە گەڵ بەرێز حەسەن شێخانی سەرۆکی شارەوانی ئەنجامدا.

*** ئەو پرۆژانە چین کە تاکو ئێستا ئەنجام دراون ؟**

ئەو پرۆژانەی کە ئێمە جێبەجێمان کردووە بۆ شاری دەربەندیخان زۆر زۆرن، ئێمە لەسەرەتاوە کە ئیشمان کرد، هەموو شارێ کە ئیشی تیا ئەکەی وەکو شارەوانی ئیشی ژێر زەویی ئەکا، واتا ئەوانەی کە لە ژێر زەویان، پرۆژەی ئاوە، ئاوەڕۆیە، ئێمە خۆشبەختانە توانیومانە ئێستا ٨٥٪ ئاوو ئاوەڕۆی دەربەندیخان تەواو بکەین، دوای ئەوە ئێستا کەوتینە سەر ئەرز ئێمە ئێستا قیر ئەنجام دەدەین، باخچە ئەنجام ئەدەین، پرۆژەکانیش ئەوەتان بەبەرچاوەوەن ودیارن من حەزدەکەم دوایی سەردانی هەموو گەڕەکەکانی شار بکەن، بۆ ئەوەی چیمان کردووەو چیمان نەکردووە، ئێستا ئێمە لە دەربەندیخان پرۆژەی زۆر باشمان هەیە، ئێمە ئاوی ناقلمان هەیە کە لەسەر بودجەی خۆمان حەوزمان بۆ ئامادە کردووەو لەسەر بودجەی خۆمان شاری یاریمان هەیە، لەقۆناغی یەکەم تێپەڕیوەو تەواو بووە، قۆناغی دووەم ئەویش لەسەر بودجەی خۆمانەو بایی (٩٠٠٠٠٠٠٠)ملیۆن دینارەو بانگەشەمان بۆ کردووە، ئاوە ناقلەکەش بایی(٧٠٠٠٠٠٠٠ ملیۆن دینارە) لەم قۆناغەدا هەر لەسەر بودجەی شارەوانییەو بانگەشەمان بۆ کردووە بۆ جێبەجێکردنی وحەوزەکەمان بۆ ئامادەکردووە، هەروەها دوو جادەی سەرەکیمان بە دەستەوەیە یەکێکیان لەبەردەم تونێلەکەوە دەست پێدەکات بۆ ناو شار، ئەمە بە بودجەیەك زۆرە بایی(ملیارێکە)، ئێستا ئیشی لێدەکەین، ئەوی تر بەرەو خوارە بۆ کەلار ئەڕوات ودەروازەی شارە، لەراستیدا هەردووکیان دەروازەی شارن، ئەویش بایی(ملیارو شتێکە) ئەمیش لە جێبەجێکردندایەو ئیشی لێدەکەین، هەروەها پرۆژەیی یاریگامان بە دەستەوەیە کە کاتی خۆی کردوومانە بە(٦٠٠٠٠ دۆلار) بەڵام بە پێی ئەو نەخشەیە نەیانکرد، بۆیە دووبارە بۆ قۆناغی دووەم پرۆپۆزەڵێکی ترمان تەقدیم کرد، ئێستا ئەو پرۆژەیە بە کاملی بایی (١٠٠٠٠٠٠ملیۆن دۆلارە)و لە جێبەجێکردندایە، پرۆژەی جادەیەکی ترمان بە دەستەوەیە بایی(٣ ملیار دینارە) ئەم جادەیە ناوچەی کانی ساردو جادەی ٣٠متری، واتا دەرەوەی شار پێکەوە دەبەستێتەوەو ئەمانەوێ سەیارەی گەورەو بارهەڵگر بگوازینەوە بۆ ئەو جادەیە، هەروەها ئەم پرۆژانەشمان هەیە:

١/ دیواری راگر(٦٠٠٠متر مکعب) لەجێبەجێکردندایەو ئیشی لێدەکەین .

٢/ قیرکردن(٣٠٠٠٠٠م) مان هەیە بەشێکی زۆرمان تەواوکردووە بەشێکی تری ماوە(٢٠٠٠٠٠م)ی ترمان بانگەشە کردووە، هەر ئەمساڵ لەم وەرزەدا جێبەجێی دەکەین، هەروەها بە تەماین ناو شار قاتێکی تر قیر بکەینەوە، کۆڵانەکان هەندێکیان ماوە قیربکەین .

ئێستا گەراجێکی گەورەمان بە دەستەوەیە ناردوومانە بۆ بانگەشە، گەراجێکی زۆر گەورەی، هەموو شتێکی تێا مەوجوودە، هۆڵی پێشوازی، ئوتێل، کافیتریا، گەراجی گەورەیە بۆ دەربەندیخان، ئیشیش دەکەین لە پرۆژەیی هۆڵێکی داخراوی یاری کە بایی(دوو ملیۆن وشەسەد هەزار دۆلارە)و بڕوام وایە لەم هۆڵە تەنها لە دەربەندیخان وسلێمانی هەیەو لە هیچ قەزایەکی تردا نەکراوە .

قەسابخانەش یەکێکی ترە لە پرۆژەکانمان کە بە بڕی(١٠٠٠٠٠٠ ملیۆن دۆلار) دوایی دابینکردنی زەوی بۆی ئێستا بەڵێندەر ئیشی لێدەکات، ئەمە جگە لەو پرۆژانەی کە شارەوانی مانگانە لەسەر بودجەی خۆی جێبەجێی دەکات بۆ نموونە مانگی واهەیە زیاتر لە(١٠٠م) ئاووئاوڕۆ لەسەر بودجەی خۆمان جێبەجێدەکەین، زۆر جاریش هەندێ لە گەڕەکەکان دەڵێن(٥٠م) تەواو نەبووە یاخود(١٠٠م) تەواو نەبووە، یان کراوەو خراب بووە، ئەوا ئێمە هەڵدەسین بە چاککردنەوەی، بەهەمان شێوە لەجێبەجێکردنی ئەو باخچانەی کە خۆمان دروستی دەکەین، ئێستا لە هەندێك باخچە ئیش دەکەین وەکو ئەو باخچەیەی کە لەسەر جادەکە دەیبینن، هەروەها خەریکی بیرهەڵکەندنین بۆ باخچەکانی خۆمان، واتا مانگانە بەدەیان پرۆژەی بچوك بە بڕی(٢٥٠٠٠٠٠٠) تا (٥٠٠٠٠٠٠٠) ملیۆن لای خۆمان بانگەشەی بۆ دەکەین ودەیدەین بە بەڵێندەر، مەسەلەن بیئارتۆن کردنی کۆڵانەکان لەسەر بودجەی خۆمان ئەدەینە بەڵێندەر، ئێستا حالییەن پرۆژەیەکی ترمان بۆ دەرچووە(٣٠٠٠٠م) بیئارتۆن بۆ کۆڵانەکان، وەکو بازار چۆن بیئارتۆنمان کرد، بەڵێندەرەکەش هاتووەو هەموو ئەو کۆڵانانەمان بۆ بیئارتۆن دەکات کە قیر کراون .

ئەم باخچەیەش کە بە تەنیشت خۆمانەوەیە ١٥٠٠٠م دووجایە، پارکێکی زۆر گەورەیە، بودجەکەی زۆر زۆرە قۆناغی یەکەمی تەواو بووە، من نازانم بودجەکەی چەندە، بەڵام ئەندازیارەکە دەزانێت، ئێستا لێرە نییە، قۆناغی دووەم وکۆتایی دەستی پێکردووە، پارکێکی زۆر جوان وگەورەیە، ئێمە ناوچەی پیشەسازیمان دروستکردووە(٣٠٠ – ٤٠٠)دووکانمان تیادا دروستکردووە، جگە لەمە شوێنی کارگەمان تیادا تەرخانکراوە، لەراستیدا پرۆژەی زۆرمان کردووە کە لێرەدا بواری ئەوە نییە هەمووی باس بکەین، لە داهاتوویشدا بەتەماین ئیشی زیاترو ریکوپێك تر ئەنجام بدەین .

*** ئەو پرۆژانە چیین کە لە بەرنامەدان بۆ ئەنجامدان ؟**

لە پرۆژەماندایە یاریگایەکی باش بۆ دەربەندیخان دروست بکەین لەبەرزایی بێت، لەبەر ئەوەی شوێنەکەی خۆی کەوتووەتە ناو شارەوە، بەنیازین کتێبخانەیەکی گشتی بنێرین چونکە تاکو ئێستا [illegible] دابەشمان کردووە ئێستا ناردوومانە بۆ بانگەشە(٣٠ کیلۆ مەتر ئاوە)(٣٠ کیلۆ مەتر ئاوەڕوە)بۆکسە بۆ گەڕەکی کانی سارد ئەو زەویانە کە تازە دابەشمان کردووە دەمانەوێ خەدەماتی بۆ دابین بکەین .

*** دەربەندیخان شارێکی گەشتیارییە، بەڵام تاکو ئێستا وەك پێویست کار بۆ راکێشانی گەشتیار نەکراوە بۆ شارەکە ؟**

دەربارەی گەشتوگوزار هیچ پەیوەندییەکی بە شارەوانییەوە نییە، گەشتو گوزار خۆی بەڕێوەبەرایەتییەکی هەیە لە سلێمانی دادەنیش ئێمەش چۆن تۆ وەك هاوڵاتێك ئەڵێی بۆ لە دربندیخانی ئێمەش پێ خۆشحالێن هەموو شتێك لە دەریندخان بکرێ.

لە بەو ئەوەی شۆنێکی گەشیتاریە ئێمە خۆمان لە سەر بودجەی خۆمان بە(٦٠٠٠٠٠٠ ملیون دینار) ئوتێلمان دروست کردوە، کە ئەمە شتێکی باشە لە توانای شارەوانی دەربەندیخاندا بێت بە بودجەی خۆیئۆتێلێکی گەشتیاری دوو نهۆم (٢٢ هۆدەیی)و رێکوپێك دروست بکات، ئەم پڕۆژەیە رەزامەندیمان بۆی وەرگرتووەو ئامادەین بۆ بانگەشە ومساتەحە کردنی، لەراستییدا ئێمە تاوەکو ئێستا دوو سێ جار خەڵکی دەربەندیخانمان هانداوەو ئەوانیش بە پەرۆشن بۆ جێبەجێکردنی ئەو پڕۆژانە تەنانەت بیرۆکەی جوانیان هەیە بۆ برەودان بە بواری گەشتوگوزار، بەڵام بەداخەوە گەشتوگوزار تا ئێستا نەهاتووە بەدەنگ داواکانیانەوە، ئێمەش وەکو ئێوە داواکارین بایەخ بە گەشتوگوزار بدرێت تەنانەت من دوێنێ پەیوەندیم کرد بە(مەهاباد خان)ەوە کە بەڕێوەبەری گشتی گەشت وگوزارە پێم وت ئەوەی پێی بڵێن هاوکاری من هاوکاریتان دەکەم، بەڵام بێن شتێك دروست بکەن، ئەرزەکان بدەن بە خەڵك شتی تیا دروست بکەن، بە پێی نەخشە ئەرزەکان تەرخان بکەن، چونکە خەڵك ئامادەیە شتی تیا بکات، لە راستیدا بڵێنیان دا لەم ماوەیە بێن بۆ ئەوەی پێکەوە دانیشین شتێك بکەین لە خزمەتی شارەکەدا بێت ؟!

*** بۆ دابشکردنی زەوی لە ئایندە دا؟**

دەربارەی زەوی ئێمە زەوێکی زۆرمان دابەشکردووە لە دەربندخان کارمەندانی دەریندخان تەقریبن خاڵی گەشتوتە(١٠-١٢ خاڵ) ئەو شتانە زۆر بە زۆر کارمەندانی ئێرە زەویان وەرگرتووە، شارەکەش پێوە دیارەگەورە بووە زۆرترین کەسیش قازانجی لە عەقارو چێمەنتو کردووە لەم حکومەتەی خۆمان لەم سنورە بە تایبەتی دەربندخان، ئێستاش بە [illegible] لە ٥٠٪ زەوییەکان بۆ کارمەند تەرخان بکەین، بە پێ ئەو بریاری ئەنجومەنی وەزیران ئێستا شتێکی وامان بەدەستەوەیە زۆر خەڵك سودی بینیوە(پیشمەرگە – پۆلیس – کارمەند) هەموو چین و توێژەکان تەنها کۆمەڵێکی خەڵك کرێچی نەبێ سودیان نەبینیوە ئەوانیش ئێمە پێشنیارێکمان کرد بۆ جەنابی وەزیر وتمان با کرێچیش وەربگری وەکو شەریحەك هەژارن، ئەوانیش وتیان ئەو کاتە هاتینە سەر زەوی دابەشکردن چاومان لە وانیش دەبێ.

*** وەك زۆر شاری کوردستان لەم شارە تەجاوزات هەیە، چی کراوە بۆ نەهێشتنی ئەو دیاردەیە ؟**

بەنسبەت تەجاوزات لە دربندخان بەداخەو وەکو هیچ شارێکی ترنین تەجاوزێکی زۆر دەکرێ، بەراستی لە دەربەندیخان تەجاوز تاکو ئێستا بەردەوامە ئەونیە بڵێم خەڵکی هەژار دەیکا خەڵکی دەوڵەمەند ئەیکا، تەجاوزەکان بە (١٠-١٢) پارچە زەوی دەکرن و تەجاوزی لە سەر دەکەن، وەئەی فرۆشن و کرێن و فرۆشتنی بە سەرەوە دەکەن، دیاردەی تەجاوز ماوە مەفرەزەی پۆلیس مان دروست کردووە بە هاوکاری قائمقام وئاسایش و کاک(مەلا سعید) سەیارەمان بۆ دابین کردوون هاوکاریان دەکەین بەڵام لە هەمان کاتدا تەجاوز هەرئەکرێ دیاردەیەکی زۆر خراپەو زۆر ناشارستانەیە بەڵام ئێمە بە حکومی ئەوەی ئێستا قیر دەکەین لە کۆڵانەکاندا تارادەیەك جادەکانمان رێك کردوتەوە، ئیمە تا حەدێکیش تەجاوزەکان قەربوومان بۆ کردونەتەوە، هەرچەند قەربوش شمولیان ناکات بەپێ یاسا لەبەر ئەوەی تەجاوزەکانیان هەندێکیان هی دوو ساڵ لەمەوو پێشە بەڵام ئێمە دەڵێین هەژارن خەڵکی خۆمانن هاوکاریان دەکەین و قەربوویان بۆ ئەکەینەوە.

ئەوە بەنسبەت تەجاوزەو تەجاوز هەیە بەڵام تا رادەیەك باشە قائمقام هاوکاریمان دەکات پۆلیسەکان باشن ئیتر تەمەنامان ئەوەیە تەجاوز بەرەو کۆتایی بروات.

*** کێشەکانتان چین و ئالیاتان چۆنە؟**

بەنیسبەت ئالیاتەوە من وەکو شارەوانی دەربندخان جگە لە هەموو شارەوانییەکان لە کاتی روخانی رژێمدا من ئالیاتێکی زۆرم کری لەسەر بودجەی خۆمان توانیم گەورەترین ئالیات زیاتر لە (٤٠ ئالیات) بکرم لە (بلدۆزەر، گلابە، شۆڤل، تەنکەر، عادلە، دەمبەر، کرێن) لەهەموو جۆرە ئالیاتم کری بۆ دەربندخان، لەسەر بودجەی خۆمان لەو کاتەدا کلابەم کریوە بە (٦٠ وەرقە) ئێستا بە (٦ دەفتەرە) بلدۆزەرم کریوە بە (٨٠ وەرقە) ئیستا بە (١٠ دەفتەرە) حەملەیەکی زۆر باشم کرد لەسەر بودجەی خۆمان هەتا ئەنجومەنی وەزیران قوبوڵیان نەبوو من ئالیاتەکانم دوای رەزامەندیم بۆ وەرگرت وبە لیژنەی ئەوان و بە پاری خۆمان و بە لیژنەی ئەنجومەنی وەزیران، یەعنی لیژنەیەکی ئەوانمان هێناو ئجبارمانکردن شتەکان بکرن بە پارەی خۆمان، ئێستاش ئالیاتمان زۆر باشە تەنها کەبس نەبێ زۆر پێوستمانە، دووبارە ئەمرێکی ترم وەرگرتوە لە ئەنجومەنی وەزیران لە سەر بوودجەی خۆمان (١٠ ئالیات بکرین) وەك (تەراکتۆر، کەپس، گریدەر، هتد) ئیتر لەرووی ئالیاتەوە زۆر باشین.

ئەم کورتەیەکی لەو ئیش و کارانەی کردوومانە بەڵام بگەرێ بەناو شاروو کۆڵانەکاندا، خۆشحاڵم سەردانێکی مەیدانی ناوو شاربکەن بەچاوی خۆتان ببینن چیێ کراوە بۆ ئەم شارە زۆر سوپاسی رۆژنامەکەتان دەکەم بۆ ئەم بەسەر کردنەوەیە

باوەنور حەفتاوپێنج ساڵە ناحیەیە

کەچی پرۆژەی ئاوی نییە!!

باوەنور یان پێباز، ئەو شوێنەیە کە سەنتەری ناحیەو زیاتر لە ٣٤ گوندی لەسەرەو دەکەوێتە سەرجادی سەرەکیکەلار دەربەندیخان. لەساڵی ١٩٣٠ بووەتە ناحیە و پێشترلە گوندی رەندعەلیخان بووەودواتر لەساڵی١٩٣٩ هێنراوەتەوە باوەنور، نزیکەی ١٠٠ دەبێو نزیکەی ٥٠٠٠ هەزار کەسی تێدایە، وەك ناحیەو شارۆچکەکانی تری سنوری گەرمیان لەرابردووداو لەسەردەمی حکومەتی بەعسدا تووشی پەراوێزخستن ووێران بوون بوەتەوەو پرۆژەی خزمەتگوزاری پێویستی تێدا جێبەجێ نەکراوە. لەپاش راپەرین بەبەراورد لەگەڵ شوێنەکانی تردا وەك پێویست ئاوری لێنەدراوەتەوە، عبداللە محەمەد سلێمان بەرێوەبەری ناحیەی باوەنور دەڵێ لەوەو پێش لێرە وەك پێویست کاری خزمەتگوزاری نەکراوە، بەڵام ئەمساڵ جولەیەکی باشی خزمەتگوزاری لەناحیەکەماندا هەیە، لەبارەی ئەو پرۆژانەی کە ئێستا لە باوەنور لەقۆناغی جێبەجێکردندان بەرێوەبەری ناحیەی باوەنور دەڵێ نەخۆشخانەی شۆڕش کەلە ناحیەکەدا دروست دەکرێ گرنگییەکی زۆری هەیە نەك بۆباوەنور بەڵکو بۆهەموو گەرمیان، هەروەك بینای پۆستەو گەیاندن و تانکیو تۆری ئاوو نوێکردنەوەی خوێندنگایەك لەلایەن رێکخراوی مێرسکۆرو رێچ ئێستا جێبەجێ دەکرێ. بۆکەموکوری وپێداویستییەکانی ناحیەکە بەرێوەبەری ناحیەی باوەنور دەڵێ ناحیەی باوەنور پێویستی بە بینایەکی کۆمەڵگای فەرمانگەکان چونکە ئەزمەی بینامان هەیە، پرۆژەی ئاوەڕۆ کەتائێستا نیەتی، لەگەڵ بینایەك بۆ کتێبخانەی گشتی باوەنور کەئێستا لەشوێنێکی بچوکدایە، هەروەك دروستکردنی قەسابخانەیەك وشوێنێك بۆسەنتەری ئەنتەرنێت کە ئێستا هەموو شتەکانی ئامادەیەو لەبەربێ شوێنی دامان نەناوە.سەرۆکی شارەوانی باوەنوریش لەبارەی پێداویستییەکانی ناحیەکەیانەوە گووتی هەموو پرۆژە سەرەکیەکانی وەك کۆنکرێت و چەورێژکردن لەدوای ئاوەڕۆ دروست دەکرێ بەڵام ئێمە ئاوەڕۆمان نیە تاکۆ بۆمان نەکریچت ناتوانرێت ئەو پرۆژانەش جێبەجێ بکرێ.ناحیەی باوەنور پیویستی بە ١٥ کم ئاوەڕۆ هەیە لەشێوەی لولەیی و صندوقی، ٢٨٠٠ م سندوقی (بۆکسی)و ١٣٢٠٠ لولەیی.

فیدراڵی بۆ گەرمیان..یەکسانیبۆهەموان!

نیازوایە کۆنفرانسی ئاوەدانکردنەوەی گەرمیان لەو چەند هەفتەی داهاتوودا ببەسترێت،ئەگەر چی بۆ گەرمیانێکی وێرانەی دەستی بەعس و هێڵی تەماسی نائارامی بەرلە ٢٠٠٣/٤/٩ ئەم کۆنفرانسە زۆر لەوادەی خۆی دواکەوتووە، بەڵام دەشێ وەکو پێداچوونەوەو تێهەڵچوونەوە بۆ ئاوەدانکگرنەوەیەکی بە پلان وبڕیار ،چانسێکی زۆر باش بێت بە ئاراستەی بەرنامەدانان بۆ ئایندە..بۆیە دەبێ پێش وەخت بەرنامەی پوختی بۆ دابڕێژرێ و چەند هێڵکی دیاریکراو هەبێ کاری لەسەر بکەین وداواکاریەکان روون وکاریگەربن ولایەنی حکومەتیش بەشە بودجەی پێویستی بۆ ئەو کاری خێرە بەدەستەوەبێ .

ئەگەر باوی خۆهەڵکێشان بە زۆرترین زەرەرمەندی ووێرانکاری وقوربانی بە دەستی دوژمنان وحکومەتی بەعس خەریکە بەسەردەچێ کە تاجی سەری گەرمیانەو شانازی پێوەدەکات ، ئەگەر ئەنفال وردە وردە بچوك دەکرێتەوەودەویسترێ لە بیر ببردرێتەوە ،ئەگەر هیچی ئەمانەش پێوەر نەبووبن بۆ ئەوەی ئاوری جدیوپێویست لەم ناوچە ئەسمەرەی کوردستان بدرایەتەوە، ئەوا چەکی تری کاریگەر بە دەستەوەیە بۆ داکۆکیکردن لە خەڵکی ئەم ناوچەیە کەبەپێی هەموو پێوەرێکی سەردەمانەو دادپەروەریانە بەژمارەی دانیشتوانەکەیەتی داکۆکی لە خۆی بکات .

هەرێمی کوردستانی ژێر دەسەڵاتی (ی.ن.ك) کە لە پارێزگای سلێمانی و دووئیدارەیشێوە پارێزگا(کەرکوك/دەربەندیخان کەگەرمیانەو هەولێر/کۆیە) پێك هاتووە کۆی دانیشتوانەکەی بریتییە لە(١٦٥٩٨١٢)کەس لەو ژمارەیە گەرمیان(٣٥٥٤٥٤) ە و کۆیە(٧٣٣٦٦) ی پێك دێنێ ، بەپێی بەراوردکاریپارێزگای سلێمانی(٧٤،٢٪)یرێژەی دانیشتوان پێك دێنێ ،کۆیە رێژەی (٤،٤٪) و(ناوچەی گەرمیان بەواتای سنووری ئیدارەی پارێزگای کەرکوك/دەربەندیخان) رێژەی (٢١،٤٪)یدانیشتوانی (ئیدارەی سەوز) پێك دێنێ ،بەمەش پێویستە لە هەموو ئاست و بوارەکاندا وەکو معیارێکی داد پەروەرانە لەگەڵ ئەو رێژەی(٢١،٤٪)دا مامەڵە لەگەڵ گەرمیان بکرێت ..

لە بودجەی ٢٠٠٤ کە حکومەتی هەرێم –سلێمانی بەپێی رێژەی دانیشتوان لەو(١٧٪) ەی لە بودجەی گشتی حکومەتی عێراقەوە لەگەڵ هەولێردا بەشی کردووە ، لە کۆی گشتی(٥٧٩٤١٩٧٢٩ دۆلار) تەنها ١٣،٤٪ی بۆپرۆژەکانی سنووری شاروشارۆچکەکانی گەرمیان تەرخان کراوە . لەکاتێکدا دوکان (٨٪)و کۆیە (٩،٤٪) ی بۆخەرج کراوە.

بۆ بودجەی ٢٠٠٥ کە حکومەتی هەرێم لە راگەیاندنی رەسمی خۆیدا ئاشکرای کرد کە بودجەکەی(١١٤١٠٠٠٠٠٠) دولارە،جگە لەو شاروشارۆچکانەی کە لە دوای پرۆسەی ئازادی هیچی ئەوتۆیان بۆ نەکراوەو جۆرێك لە قورسایی ئیداریان خستۆتەسەر ناوچەکەو ئامارۆئیدارەی رەسمییان لە(دیالی) یە، پێویستە بەپێی پێوەری رێژەی دانیشتوان لەو بودجەیە داوابکرێت (٢١،٤٪) بۆ ناوچەی گەرمیان تەرخان بکرێت کە دەکاتە(٢٤٤١٧٤٠٠٠) دولارولەهەموو بوارەکاندا (پەروەردەو خوێندنی باڵارۆشنبیری، تەندروستی ، ئاووئاوەڕۆوکارەبا، کشتوکاڵ وئاودێری، رێگاوبان وئاوەدانکردنەوە، گەشتوگوزارو تەلارسازی،تەلەفۆنات وخزمەتگوزاریئەنتەرنێت و...تد)، جگە لەهاندانی کۆمپانیای بیانی وهاوبەش وخۆماڵی بۆدامەزراندنی کارخانەوسەنتەری بازرگانی وپرۆژەی وەبەرهێنان لەو ناوچانە بەو حوکمەی ناوچەیەکی بەربلاوی کشتوکاڵییە ،ئاووزەوی بەرفراوانی لێیە وناوەندەرێ- شە لە نێوان بەغدا – بەعقوبە-سلێمانی–کەرکوك وهاوسنووریشە لەگەڵ ئێران ، هەنگاوی بەپلان بنرێ بۆ بوژانەوەوپەرەپێدان وباشکردنی گوزەران ورەخساندنی کەش وهەوای ژیانی شاریی-دێهاتی هاوچەرخ ..هاوکاتیش لەسەر گەرمیانیەکانە بەگژ دووبەرەکیدا بچنەوەو بەچارەنووسی هاوبەشەوە بۆچارەسەرکردنیکەم وکوڕیەکانی ناوچەکە هاوکاری یەکتر وحکومەت بن ..

پێویستە ئەو رێژەیە لەنوێنەرایەتی (کاری سیاسی، پەرلەمانی ،پۆست وپایەکانیحوکمدای، ناردنەدەرەوەکان و وەرگرتنەکان وکورسیەکانی خوێندنیباڵا ونوێنەرایەتیەکانی دەرەوە ولە سەنتەری هەرێم وسەنتەری بەغداش...) رەنگبداتەوەو بەشێوەی گشتی کار بۆ نەهێشتنی بێکاری بکرێت و خەڵکیکارامەو لێهاتووی ناوچەکە چانسی کارگێڕی وپەروەردەبوون پێگەیاندنیان بۆ مسۆگەر بکرێت بۆ ئەوەی حکومەتی هەرێم بتوانێ جۆرێك لە دەسەڵات ویەکسانی ماف و ئەرك لە نێوان شارو ناوچەکانی هەرێمدا وەکو جێبەجێکردنی نیمچەفیدراڵی پەیڕەو بکات و ناوچەکان جگە لە ئیعتباری ژمارەی دانیشتوان وپێویستی هیچ پاساوێکی تر نەکرێتە پێوەر بۆ بایەخدان وبەسەرکرنەوەی ئەوێو پشت گوێ خستنی ئێرە ، وەکو دوکان و دەربەندیخان هەردووکیان بەنداویان تێدایەهەردوو دەریاچەو کەش وهەوای گەشتوگوزاریان هەیە کەچی دوکان ٨٪ی بۆ خەرج بکرێت ودەستی کۆمپانیاکانی گەشت وگوزاریشی بۆ رابکێشرێ بۆ پرۆژەی وەبەر هێنان، کەچی دەربەندیخان ژمارەی دانیشتوانی دوو بەقەد دوکانەو تەنها ٣،٢٪ ی بۆ خەرج بکرێت ،دەبا لەم پێودانگەوە رەخنەیبنیاتنەرانە لە رابردوو بگرین وپێکەوە کار بۆ هاویەکی وئاوردانەوەی وەکیەك ودابەشکردنی یەکسانی داهاتەکان لە نێوان گشت ناوچەوشارەکان بکەین ولەگەڵ حکومەتی هەرێمەکەی خۆمان لە نزیکەوە هەرچی لە خزمەتی هەمووانە بێ سڵکرنەوە بیخەینەڕوو وچارەسەری بکەین!

رەحمان خانی

rahmankhany@yahoo.com

دكتۆر مارف عومەر گولّ:
بەئەندازەیەكی باش داخوازییەكانی كورد لەدەستوردا تۆماركراوە

ئا : لاپەڕەی ئازاد

لێبوونەوەی لیژنەی نووسینەوەی دەستور لەڕەشنووسەكەی‌و پێشكەشكردنی بۆ كۆمەڵەی نیشتمانی عێراق، شەقامی كوردی بەگرنگی‌یەوە وەری گرت وبووە جێگەی باس وخواستی هاونیشتمانانی كوردستان بەجۆرەها شێواز ڕاگۆڕینەوەی لەبارەوە دەكرێ.

دكتۆر مارف عومەر گولّ' مامۆستای یاسا لەزانكۆی سلێمانی‌و روناكبیری ناساراوی كوردستان لەلێدوانێكیدا بۆرادیۆی دەنگی گەرمیان لەكەلار رایگەیاند كەوەك كورد دەستور زەمانەتی قانونیە لەوڵاتداو دەبێ سەد پەیرەو بكرێ‌و هەموو قانونەكانی دوای دەستور لەژێر رۆشنایی ئەو دەستورەدا بنوسرێت وناكۆك نەبێت لەگەڵیدا، بەهەمان شێوەش سیاسەت وكرداری دەزگاكانی ناوخۆی دەوڵەت دەبێ جووت وگونجا بێت لەگەڵ سەرجەم بابەت یان مادەكانی ناو دەستورەكەدا.

لەو چاوپێكەوتنەكەیدا كەرادیۆی گەرمیان لەچوارچێوەی بەرنامەكانی تایبەت بەدەستور لەگەڵیدا سازی كردبوو، دكتۆر مارف روونی كردەوە ئەگەر هاتوو هەرپێشیلكارییەك بوو لەو دەستوردەدا یان بیانەوێ بەئاراستەیەكی تریدا بەرن یان جێبەجێ نەكەن ئەوە ئەو وەختە بەنیسبەت كوردەوە، نوێنەرانی كورد دەگەڕێنەوە بۆپەرلەمانی كوردستان

لەبەر ئەوەی كەنوێنەری ڕاستەقینەی خەڵكی كوردستانەو خەڵكی كوردستان دەنگیان بۆداوە دەتوانێ بڕیاربدات كەئاخۆ لەبەكردەوە چی دەكرێ‌و لەپێشەكی دەستورەكەداو لەهەندێ خاڵی تریشدا ڕوون كراونەتەوە.

دكتۆر مارف گولّ ئەوەشی گووت كەئەگەرچی ڕەشنووسەكە هێشتا نەخراوەتە بەردەم جەماوەر وبەوردی بیخوێننەوەبەڵام كوردو ڕابەرانی كورد لەبەغدا رایانگەیاندووە بەئەندازەیەكی زۆرباش لەداخوازییەكانی كورد تۆماركراوەلەڕەشنووسی دەستورەكەدا بۆیە بەشداری كورد چ لەدەستورو چ لەپەرلەمان وچ لەدەسەڵاتدا لەعێراق كاریگەرییەكی زۆری هەیە.ئەگەر كورد نەبوایەنەبارو زرووفەكە ئێستا بەوجۆرە دەبوو، نەدەستوریش دەیتوانی بم حاڵە بگات ولەم كاتە دیاریكراوەی خۆیدا تەواوببێ.

دەربارەی كێشەی شاری كەركوكیش ناوبراو گووتی: كێشەی كەركوك یەكێكە لەكێشە گەورەو مێژووییەكانی كورد لەگەڵ دەسەڵات لەبەغدادا، ئەوەی پەیوەندی بەكێشەی كەركوك ومادەی (٥٨)ەوە هەیە یان چارەنووسی ئەو ناوچانەی كە كێشەیان لەسەرەو لەچوارچێوەی سنوری ئەم حكومەتەی ئێستای كوردستاندانین، ئەگەرچی لەدەستورەكەدا هاتووە تاكۆتایی ساڵی ٢٠٠٧ كێشەی كەركوك بەتەواوەتی چارەسەركرابێت وبارودۆخەكەی ئاسایی كرابێتەوەو ئەو ناوچانەی لێدابراون بگەڕێنەوە سەری وئەو عەرەبانەی بۆ تەعریب وتەبعیس هێنراون بگەڕێنەوە جێگای خۆیان وئەو كوردانەی دەركراون بگەڕێنەوە كەركوك.

دكتۆر مارف پێوایە دیاریكردنی سنوری كوردستان بەشێكی زۆری كێشەی كەركوك چارەسەردەكات هەروەك دەڵێت: كەركوك جگەلەوەی بۆخۆی كێشەیە چونكە لەگەڵ كێشەی دیاریكردنی سنوری كوردستاندایە، ڕەنگە ئەمە كارێكی ئاسان نەبێت كە ڕاستەوخۆ بڕیاری لەسەربدەین ئێمە سەد لەسەد سەركەوتووین، بەڵام ئێمە لەشەڕێكی زۆر قورس وسەختداین گەلێك سەختر لەو شەڕو خەباتە خوێناوییەی چەندین ساڵە ئەم میلەتە بەردەوامە لەسەری، ڕەنگە ئەوەی بەخەباتی خوێناوی بەدەست هاتووە لەشەڕی دەستوری‌و قانونی ودیپلۆماتیدا لەدەستی بدەین.

لەدرێژەی قسەكانیدا دكتۆر مارف گووتی‌خۆشبەختانە ئێمە ئەندازەیەكی باش سەركەوتنمان بەدەست هێناوە وهیچ لەو قەناعەتەدا نیم كە ڕابەرانی كورد لەكێشەی كەركوك پاشەكشە بكەن یان ناچاری ئەوەبن واز لەكەركوك وئەوناوچانە بێنن كەكێشەیان لەسەرە. كەپاشەكشەیان كرد دەگەڕێنەوە بۆ قۆناغی بیست ساڵ پێش ئێستا، بەگوێرەی ئەم قۆناغەی كەكورد و خەباتەكەی توانیوێتی دەسەڵات وئیرادەو ئیدارەی چاكی هەبێت، ئەوە ئەتوانێتیش لەئایندەدا خەباتەكەی بەردەوام بكات و شەڕی دیپلۆماتی‌و قانونیەكان بباتەوە.

ئەركی سەرەكی رۆژنامە هۆشیاركردنەوەی جەماوەرە

شكور محەمەد حیدر

رۆژنامە بەشێكی گرنگی راگەیاندنە لەناو جەماوەردا، بۆیە حەقوایە زۆربەی بابەتەكانی رۆژنامەو گۆڤارەكان وبلاوكراوەكان تێكرا لەئاستی هۆشیاركردنەوەی جەماوەردا بێت . ئەوەی مەبەستی منە رۆژنامەو گۆڤارەكانی كوردستانە وپێویستە بابەتی زۆر بەبواری هوشیاركردنەوەی جەماوەر بدەن لەهەموو بوارەكانی ژیاندا .زۆر بە داخەوە هەموو رۆژنامەو گۆڤارەكان جگە لەگۆشە تایبەتییەكان زۆربەی بابەتەكانیان ترخانكردووە بۆ رەخنەو تەعلیق لێدانی حكومەتەكەی خۆمان ودامودەزگا حیزبی وئیدارییەكان ورۆڵەكانی خۆمان واتا لێپرسراوانی خۆمان ئەوەی لە دەرەوەی كوردستان بسێت وادەزانێ جگە لە خراپەكاری و دزی وجەردەیی وكاری نایاسایی هیچ لەكوردستاندا ناكرابێت، چونكە هەموو رۆژنامەكانی بەشێوەیەك هێرش دەكەنە سەر ئیدارەی حكومی وحیزبی لەكوردستاندا یەك لەسەد دا باسی كارە خزمەتگوزاری وپێشكەوتنی شارستانی كوردستانی ناكەن .باسی ئەوە ناكەن زۆربەی دانیشتوانی كوردستان كراوە بە موچەخۆر چی بە دامەزراندن بێت یان بە خانەنشین كردن، باسی ئەوە ناكەن زۆربەی ئەو هاوڵاتییانەی لە كوردستاندا شەهیدكراون بەدەستی رژێمی بەعس موچەی شەهیدانەیان بۆ براوەتەوە .باسی ئەوە ناكەن ئەوەی تاكە رۆژێك پێشمەرگایەتی كردووە یا كراوەتە خزمەت بۆی وخراوەتە سەر خزمەتی كارەكەی لەهەر فەرمانگەیەك دابێت، یان پێی خانەنشین كراوە .باسی ئەوە ناكەن دەسەڵاتی كوردی چاوپۆشی لەو خەڵكانە كردووە كە كاتی خۆی خیانەتیان كردووە دژی گەلەكەی خۆیان وئەمرۆ بەچاوی برایەتییەوە لەكوردستاندا تەماشا دەكرێن وهەموو مافێكیان پێدراوە بێ جیاوازی لەخەڵكە تێكۆشەرو خاوەن خەباتەكە .بەدەگمەن كەسوكاری شەهید ماوە جارێ و دوو جار زەوی وخانووی پێنەدرابێ، هەروەها بێ جیاوازی عەقاری دەدرێ بەهاوڵاتییان .زیندانە سیاسییەكانی كوردستان بەبێ بەرامبەر زەویان پێدراوە، خانەنشین كراون یان دامەزراون وماوەی زیندانیان بوونیان بۆكراوە بەخزمەت بەتایبەتی لەلایەن ئیدارەی سلێمانییەوە .كەسوكاری ئەنفالیش موچەیان بۆ براوەتەوەو زەوییان پێدراوە، بە دڵنیایشەوە ئەوانەی تاوەكو ئێستا زەوییان وەرنەگرتووە لە ئایندەیەكی نزیكدا زەوییان پێدەدرێت . لەبواری پەروەردەشدا سەد بەقەد كاتی رژێم پەروەردە لەكوردستاندا پێشكەوتنی بەخۆیەوە دیوەو رۆژ لەدوایی رۆژ بەرەو پێشكەوتن دەڕوات، ئەمانە مشتێكە لەخەرمانێك بە نیسبەت خزمەتكردنی حكومەتی هەرێم بۆ جەماوەری كوردستان .بۆیە ئركی جەماوەری كوردستانیش ئەوەیە هەموو كەسێك هەست بە مەسئولییەت بكات وخۆی بەخاوەنی كوردستان بزانێ، چونكە ماڵی راستی هەمووومان كوردستانە، دەبێ ملكەچی بڕیارەكانی حكومەتی هەرێم بین وجێبەجێیان بكەین وئیلتزامی‌پێوە بكەین .دەبێ هەمووومان دڵسۆز بین بۆ ئیدارەكەی خۆمان وهاوكاریی دامودەزگاكانی بین، بەویژدانەوە ئاوو كارەبا بەكاربهێنین، هاوكاری شارەوانییەكان بین وچاومان لەباخچە، نەمامەكانو جادەكان بێ، دەبێت هاوكاری تەواوی پۆلیس وئاسایش بین، دەبێ هاوكاری تەواوی پۆلیسی دارستان بین وڕێگە نەدەین بەو خەڵكانە سەرپێچی بڕیارەكانی حكومەتی بكەن . گەر هاوڵاتییان لەم راستییانە هۆشیارو ئاگادار بكەینەوە بەدڵنیاییەوە رەوتی پێشكەوتنی وڵاتەكەمان زیاتر بەرەو پێشەوە دەڕوات، بۆیە ئەركی سەرەكی رۆژنامەو گۆڤارەكانمان ئەمەیە نەك رەخنەی نابەجێ وناشرین كردنی دامەدزگاكانی خۆمان كە بفای خوێنی شەهیدان هاتووەتە بەرهەم .

گەنج و یاخی بوون

ئەو رۆحیەتە جوانەی تایبەتمەندی دەبەخشێتە گەنجێتی وەك قۆناغێكی هەستیارو گرنگی ژیانی مرۆڤ، جولەو چالاكی‌و ئامادەباشی بۆ رووداو گۆڕانكارییەكان و یاخی‌بوونە، نائامادەگی هەریەك لەو خەسڵەتانە گەنج دەخاتە ژێر پرسیارەوە وئالودەی بێدەنگی‌و گۆشەگیری دەكات، بەجۆرێك كەنەتوانێ لەپرسە چارەنوساز وكاییە گرنگەكانی ژیان وكۆمەڵگادا رۆڵ بگێری‌و خاوەنی گوتاری گەنجانەی خۆی بێت.

جیالەوانە من هەمیشە یاخی بوون لەگەنجدا بەخەسلەتێكی بنەڕەتی پۆزەتیف دەزانم، بێ یاخی‌بوون دەبێ ژیانی گەنج چی‌بێت یان دەبێ خودی ئەو شوناسەی گەنج هەیەتی تاچەند بكەوێتە ژێرپرسیارەوە. مەبەست لەیاخی‌بوون ئەو مانا تەقلیدیە نیە كەڕەنگە بەشێكی زۆر لەتاكی ئێمە بەهەڵە خوێندبێتەوەوو لەزهینی خۆیدا واوێنای كردبێت یاخی بوون بریتی‌یە لەدژایەتیكردنی‌ژ یان و ڕەتكردنەوەی ئەوەی پێدەوترێ دەسەلات یان كۆمەڵگا، كەدەڵێن گەنج بارۆحیەتی یاخی‌بوونی هەبێت بەو مانایە نیە كەئیدی گەنج بوونەوەرێكی خوین گەرم وبەجولەیەو چالاكیە دەبێ یاخی ببێت ولەراست وچەوتەكانی دەسەڵات وباش وخراپەكانی كۆمەڵگا كەوەك بەشێك لەگەنجەكانی ئێمە واتێگەیشتوون دەسەلات بقەیەو ناكرێ دۆستی بین یان جیا لەڕەتكردنەوەی بەردەوام قسە پێووتنی خوێندنەوەیەكی ترمان بۆی هەبێت، بەڵكو دەبێ هەمیشە لێ یاخی‌بین، بەڵكو یاخی‌بوون بەدیوە جوانەكەیدا ئەوەیە كەگەنج نابێت لەئاست نابەرامبەریەكانی كۆمەڵگاو دەسەڵات و نەرێتە چەوتەكان وبڕیارە نادروستەكاندا بێدەنگ بێت، نابێت لەئاست كێشە نەتەوەیی‌و پرسە نیشتمانیەكانیدا رۆڵی پێشرەو نەبینێت لەسازدانی جەماوەرو دروستكردنی فشار لەسەر بەرامبەر، ئەمانەو دەیان شتی جوانترو پرسی گرنگتر وادەخوازێ گەنج یاخی ببێت وگووتاری خۆی هەبێت لەوەش بترازێ دەبێ گەنج بزانێت كەی چۆن یاخی‌دەبێت، ئێمە بۆدەبێت یاخی‌ببین كەیاخیش دەبین لەناهەقی وشتە چەوتەكان، ئەوانەی لەگەڵ ویستی ئێمەو دنیای پێشكەوتووی سەردەمەدا یەكناگرێتەوە ئەلتەرناتیڤمان چیە؟ چونكە یاخی‌بوونی گەنج لەدنیای ئەمرۆدا چی‌تر بەو شێوازە تەقلیدیە نیە كەجاران هەبووە، بەڵكو دەكرێ بەو تەرزە بێت كەتۆ دواجار لەئەنجامی یاخی بوونتەوە ئەوەی ئامانجت بووەو لەبەرژەوەندی گشتیدایە بەدەستی بێنیت نەك ئاژاوەو گرفت دروست بكەیت.

لەدواییشدا دەكرێ بڵێین كە رۆحیەتی یاخی‌بوون لەبەشێكی كەمی گەنجانی ئێمەدا هەیە، ئەو بەشە كەمەش بەجۆرێكی دیكە لێ‌تێگەیشتووە كەلەگەڵ مانا جوان ودروستەكەی یاخی بووندا یەك ناگرێتەوە.

هیندیەكان جیهان بەرێوە دەبەن

ئا/ م.خالد مەحمود

سەردەمی جیهانگیری زۆر د یاردەی سەیرو جۆراو جۆر بەخۆوە دەبینێ كەپێشتر نەبینراوە،یەكێك لەو د یاردانە ئەوەیە زۆرێك لەناوادارترین بەرپوبەرەكانی كۆمپانیا جیهانییەكان وچەندین بازرگانی گەورە و سەركەوتوو وزانای دەركەوتوو لە بوارە جیاجیاكان لە دەرچووانی یەك زانكۆن ئەم زانكۆیەش لە ئەمەریكا یا ئەوروپا یا یابان نییە،ئەم زانكۆیە لە هیندە!!!

لەراستیدا جیهانگیری دیاردە یە كە بیرمەندان لە هەلسەنگاندنیدا زۆر جیاوازن،لەوە دەچێت ئەو هەلبژاردە دەركەوتووەی دەرچووانی پەیمانگەی تەكنیكی هیندی(IIT) ئەو جیاوازییەیان شكاندبێت ..ئەوەشیان سەلماندووە كە جهانگیری سنووری سیاسی ناناسێت..

كۆمپانیا جیهانییەكان هە میشە دوای بلیمەتەكان كەوتوون،بێ گوێدانە رەگەز یا رەنگی پێست هەولی راكێشانیان دەدەن،بۆ ئەم مەبەستەش تەنها تە ماشای بلیمەتی و توانای ژیری وزانیاریی دەكەن و هیچی تر. ساڵ(١٩٥١) كاتێك هیند سەربە خۆیی تەواوی لە بەریتانیا وەرگرت سەرۆك وەزیرانی ئەو كاتەی (جەواهیر لال نەهرۆ) بریاریدا رەورەوەی گەشەكردن لە ولاتە كەیدا بەرەو پیشەسازی و تەكنیك ئاراستە بكات بۆ ئەو مەبەستەش وا پێویست بوو كە نە وەكانی ولاتەكەی (بەوەرگرتنی زانیاری وزانست و تەكنیك) كرۆكی ئەو گەشەكردنە بن..

لال نەهرۆ دەیویست لەجیاتی پشت بەستن بە پشتگیری مادی دەزگا زانستییەكانی رۆژئاوا باشترین برە پارەی دەوڵەت بۆ دەزگا زانستییەكان خەرج بكات،ئە مە دەبێتە هۆكاری گەلاڵە بوونی بیرۆكەی دامەزراندنی (پەیمانگەی تەكنیكی هیندیIIT) بەوێنەی پەیمانگەی ئەمریكی بۆ تەكنیك(MIT) كە پەیمانگەیەكی بەناو بانگە و بە پشتگیریكردنی مادی رێكخراوی یونسكۆ ی سەر بە نە نە تەوە یەكگرتوەكان..

گاندە
جواهر لال نەهرۆ

لەبەر كەمی دەرامەتەكان هیندییەكانی توانای دروستكردنی بینایەكیان نەبوو بۆ زانكۆ، ناچاربوون زیندانییەكی كۆن كە لە كاتی داگیركردنی بە ریتانیا بۆ هیند بۆ زیندانی كردنی ڕۆڵەكانیان بە كار دەهێنرا

وەك یەكەم حەرەمی زانكۆ بۆ ئەم پەیمانگایە هەلبژێرن،چیرۆكی سەركەوتنی ئەو پەیمانگایە كردنەوەی(٥) پێنج لقی تری لە سەرجەم ناوچەكانی تری هیندا بە دوادا هات،دەبوو هەر لقێك پسپۆرییەكی جیاواز لەوی تری هە بوایە و بە ئاستێكی زانستی بەرز لە سەر ئاستی جیهاندا..پسپۆرییەكانیش :فیزیا، ئەندازە یی كیمیایی،میكانیك،ئەندازە،زانستەكانی كۆمپیوتەر،زانستە ئاسمانییەكان.

خوێنەر رەنگە سەرسام بێت كاتێك ئاگاداری ئەم زانیاریانە دەبێت لەبارەی هیند بە تایبەت زۆر جار ئەم ولاتە وەك نموونەی هەژاری و نە بوونی تە ماشا دەكرێت بە چاوی بە زەیشەوە تە ماشای دانیشتووانەكەی دەكرێت.!!

ئەوەی جێگەی سەرنج وتێرامانە ئەم ولاتە هەژارە و دانشتوانەكەی توانیویانە سەری ولاتەكەیان بەرز رابگرن و جەندین نەوەی بلیمەت دەربچێنن كە ئیستا لە بەرزترین پلە وەزیفیەكانی كۆمپانیا جیهانییەكاندا كاردەكەن .

شارەزایان لە بواری بورصەو دراو گورینەوە جیهانیەكان كە بواریكی پركێبركی و هەستیارەو بەرێوبردنی پێویستی بە تایبەت مەندی و لیهاتووی و توانایەكی گەورە هەیە سەرسام بۆن كاتیك بینیان دەرچویەكی پەیمانگای تەكنیكی هیندی وەك بەرێوبەری گشتی كۆمەڵەی سیتی بانكی ناودار (CITIGRuOP) دامەزرینرا .

هەروەها كەرتی گواستنەوەی ئاسمانی جیهانی دەرچوویەكی ئەو پەیمانگایەی وەك بەریوبەری هیلی ئاسمانی (USA IRWAGYS) دانا .

لە سەر ئاستی پیشەسازی كۆمپیوتەر و بەرنامەكانی و كەرتی پەیوەندیكان ئەوە كومپانیەكان پڕن لەو بلیمەتە هیندیانە . كومپانیای سان مایكرو سیستم (SUNMAICROSYSTEMS) و كۆمپانیای كاسكید و بۆ پەیوەندییەكان (cascadecmmunicatione)وەك رێزێك بۆ بلیمەتی ئەو دەرچووانەو تواناكانیان بازاری دراو لە (وول ستریت) كەرتی وەگەر خستنی نوێی پێ سپاردوون كە پشت بە ماتماتیكێكی زۆر ئالۆز دەبەستێ..

گۆڤاری نیوزیك لە یەكێك لە ژمارەكانیدا دەڵێت پەیمانگای هیندی تەكنیكی توانیوێتی نەوەیەكی زیرەك لەرێگەی وەرگرتنی بەرنامەی خوێندنێكی ئاست بەرزو ئالۆزەوە درووست بكات،بە جۆرێك دەرچووانی پەیمانگای هیندی لە چارەسەركردنی كێشە تەكنیكییەكاندا بالادەستن .باشترین دەسكەوتەكانی ئەم پەیمانگایە راهێنانی گەنجانە لە سەر بەكارهێنانی توانا ئەقلّییەكانیان بۆ چارەسەركردنی كێشە ئالۆزوگریدارەكان هەر وەها راهێنانیان لە بەكارهێنانی ئەقلّیان لە مامەڵەكردن لەگەڵ ماتماتیك ، ئەمە وایكردووە كە خویندكارە هێندیەكان لە ئەمریكیەكانی ببەنەوە كە هەمیشە پشت بە ئامێری كۆمپیوتەر دەبەستن كەمتریش بە ئەقلّی راهێنراو .سەرۆكی كۆمپانیای ئاسمانی (USAIRWAYS)ی هیندی ئەڵێ ئەوە تیژی كۆمپیوتەرییە ئەقلّیەكەیەتی لە كارەكەیدا تایبەتمەندی داوەتی‌و یارمەتی‌سەركەوتن وسرینەوەی زۆر تەگەرەی داوە كە روو لە كۆمپانیاكەی دەكەن..هەر وەها پەیمانگای هیندی تەكنیكی ئەو وانە تیوری وكرداریەكان پێكەوە بە خوێندكارانی دەڵێتەوە ..

سەركەوتن وتایبەتمەندی لە ئاستی دەرچووانی ئەم پەیمانگایەدا وایكردووە بە هەزارانیان بەرەو ئەمەریكا كۆچ بكەن بۆ سوود وەرگرتن لە هەل و مەرجی ژیانی ئەوێ ، هەرچەندە حكوومەتی بە گومانەوە سەیری ئەم دیاردە دەكات بەلام داهاتی مادی‌و مەعنەوی ئەم كۆچ كردووانە ولاتی ناچار بە بێدەنگی كردووە.

ساڵ(١٩٩٨) ولاتی ئەمریكا پێشوازی لە سێیەكی دەرچووانی ئەم پەیمانگایە كردووە،وەك نموونەیەك:ڤان سیلیكۆن ڤالی (SILICONVALLY)لە ویلایەتی كالیفۆرنیایە و نۆبەرەی پیشەسازی كۆمپیوتەری ئەمریكایە

ساڵانە بەلایەن كەمەوە ٨٠٪ دەرچووانی لقی كۆمپیوتەری پەیمانگی هیندی تەكنیكی رادەكێشی.بەگشتی كۆچكردنی ئەم ئەقلّانە سوودی بۆ هەردوو لا لێدەكەوێتەوە،گەنجە هیندییەكان سوود لە فرسەتی كارو داهاتی مادی گەورە دەبینن بە دیوی ئەودیویشدا كۆمپانیا ئەمریكیەكان بۆ كۆنترۆڵ كردنی بازار ئەم بلیمەتانە دادەمزرێنن،سەرەرای بەخشینەكانی ئەمریكا بۆ ئەم گەنجە دەركەوتووانە كەچی زۆر لەم گەنجانە ولاتی خۆیان بیرناچێتەوە،زۆریان دەبینی یزۆر بە دەست بلاوییەوە بەخشینی مادی ومەعنەوییان بۆ بوارە جیاجیاكانی فێركردن وكردنەوەی پرۆژەی‌پیشەسازی نوێ هەیە..یەكێك لەوانە درووست كردنی بیناى كۆلیجی

ئیدارە كە سەر بە هەمان پەیمانگای ناوبراوە (تی تی ئای)یە (سێ)ملیون دیناری بەخشی.یەكێكی تریان لە گەڵ كۆلیجی وارتون(warton) ی ئەمریكییە پرۆژەی درووست كۆلیجی (بە ریوەبردنی كارەكانی)گرتە ئەستۆ.. شتێك كە جێگەی ئاماژەیە لێرەدا ئەوەیە لە بەر هەژاری خوێندكارانی پەیمانگای هیندی تەكنیكی زۆر ئاساییە

كە (٢٥)خوێندكار لە یەك كتێبدا بەشدار بن،ئەو كتێبە لە نێوان خۆیاندا ئاڵ وگۆڕ دەكەن وهەندێ جار بە كۆپیكردنی بە شێك لە كتێبە كە دەخوێنن، لە گەڵ ئەوەشدا ئەو حوێندكارانە سەركەوتنی بە رچاو بە دەست دێنن ..ئەوەش دەبێتە پاڵنەرێك بۆ زانكۆ ئەمریكییە ناودارەكان لە سەر ئاستی دنیا بۆ تەواوكردنی خوێندنی باڵا نوسراوی تایبەت و دەعوەت نامە بۆ بەخشینی كۆبونی خوێندن بۆ دەرچوانی ئەم پەیمانگایە بنێرن.

بگرە **زانكۆی ماریلاند** ئامادەی خۆی پیشاندا بۆ وەرگرتنی سەرجەم دەرچوانی (تی تی ئای) پرسیارێك كە ناتوانین خۆمانی لێ لابدەین ئەوەیە : بۆ سەرەرای هەژاری وهەل ومەرجی نالەبار و ئالۆزی ئەو خوێندكارانە كەچی ئەستێرەیان درەوشاوەیەو دەزگا زانستی و كۆمپانیا جیهانییەكان وەك چۆن كەسێك بە دوای زێردا بگەرێ بۆ كرینی بەو جۆرە بە دوای ئەو خوێندكارانە دا دە گەرێن؟!بەراست ئەی كۆمەلگەی خۆمان و دراوسێكانمان بۆ بە دەگمەن نموونەی لەو بابەتەی تیا هەڵ دەكەوێ؟

کازیوە ساڵح لە دیدارێکی تایبەتدا بۆ ئایندەی گەرمیان:

ئەو کیشانەی هەتا ئێستا ریکخراوەکانی‌ژنان باسی دەکەن هیندە قورس نین بە بڕیاریەکی حکومەت چارەسەر نەکرێت

لە پاش راپەڕینەوە بزوتنەوەی ژنانی کوردستان، تا رادەیەکی باش دەرگایان لە بەردەمدا والآ بوو بۆ ئەوەی خۆیان رێکخەن و بەرەوە هێنانـەدی ئامانجەکانیان هەوڵی خۆیان بخەنەگەر. لە پاڵ بوونی ئەو رێکخراوانەدا چەندین ژنی روناکبیرو هۆشیارقەڵەمەکانیان خستە سەر کاغەز و بوون بە داکۆکی‌کەرێکی سەرسەختی مافەکانی ژنان.خاتوو کازیوە ساڵح یەکێکە لەو قەڵەمانەی کە هەمیشە لە هەوڵی ئەوەدا بووە ژنی کورد وەك هەموو توێژەکانی تری کوردستان رۆڵـی مێژووی خۆی لە کۆمەڵگاکەماندا ببینی.بۆ وەرگرتنی بیرو بۆچوونەکانی سەبارەت بە بزوتنەوەی ژنانی کوردستان (ئایندەی گەرمیان)ئـەم چاوپێکەوتنەی لە گەڵدا سازدا.

★ پاش تێپەڕبوونی دەهەیەك بە سەر ئازادی کوردستانی باشووردا ،چۆن دەڕوانن ئەو بزوتنەوانەی کە ئێستا بە ناوی ژنانەوە لە کوردستاندا کاردەکەن ؟.

- دیارە ناتوانین هێڵی ڕاست و چەپ بە سەر کاری رێکخراوەکاندا بهێنین و بڵێین هیچیان نەکردوە ، بەڵام لەوانەیە خۆتان ئەوە بزانن کە خۆم رۆژێ لە رۆژان لە گەڵ رێکخراوێکی ژناندا کارم نەکردوە ، چونکە باوەڕم بە بێ شوناسی نەبووە لە کارکردن و ژیانی پراکتیکی خۆشمدا . پێم وایە لە سەرەتاو کۆتاییەوە سەرکەوتن و بتەوی هەر پرۆژەیەك متمانە دەخاتە سەر شوناسی ئەو پرۆژەیە ،شوناسیش لە دەرەوەی شـرۆڤە کۆمەڵایەتی و کەلتووری و رۆشنبیریەکان بەرجەستە نابێت . ئەو رێکخراوانە تا ئێستا خاوەنی شوناسێکی دیاریکراو نین کە متمانەی بەرگریکردن لە ژن بە دەوروبەر ببەخشێت ،ئەوان ناتوانن ببن بە خاوەنی ئەو شوناسە باوەڕپێکراوەش هەتا لە نێو کایە کۆمەڵایەتیە جیاوازەکاندا ،لە چوارچێوەی پرۆگرامێکی خۆجیاکەرەوە وخواستێکی مێینانە نەکەونە ململانیەی ناسین و خۆناساندن. نەکراوەو ناکرێت کەسێك ،دەزگایەك ، رێکخراوێك داوای شوناسی کەسانێکی دی بکات و خۆی خاوەنی ئەو شوناسە نەبێت ، خۆی درك بە گرنگی هەبوونی شوناس و واتای نەبوونی نەکات .پێم سەیرە هەندێ جار ژنانێکی ئەو رێکخراوانە هێندە بە کارەکانی خۆیان دەنازن و هێندە منەت بە سەر ژنانی بەش مەینەتیدا دەکەن واپیشان دەدەن ئەو کارەی ئەوان دەیکەن لە سەروو لۆژیك و باوەڕهێنانەوەیە ،ئەمە لە کاتێکدا هەتا ئێستا کارکردنی رێکخراوەکانی کوردستان لە سێ ڕەهەندا خۆی نمایش دەکات ئەوانیش کێشەکانی ژن کوشتن و جیابوونەوە و هەندێ مافی ساکاری دییە ، لە کاتێکدا لەو شوێنانەی وەکو کوردستان بانگەشەی دیموکراسی دەکەن لە کیشەکانی ژناندا بە دووی ڕەهەندی چوارەمدا دەگەڕێن

ئەویش گوناهە بایلۆژیەکانە . .ژنانی رێکخراوەکان کە گوێیان لە رەخنەیەکی وا دەبێت بەو دەستە واژەیە خۆیان قوتار دەکەن کە وولاتانی جیهان ١٠٠ ساڵ بەر ئەوان کەوتوون ، ئەوەش ڕاستە کە جیهانی رۆژئاوا سەد ١٠٠ساڵ بەر جیهانی ڕۆژهەڵات کەوتووە ، بەڵام بەشێکی دواکەوتنی مرۆڤی رۆژهەڵاتی و بە تایبەتیش کورد لەو تەسلیم بوونانەوە بە خورافەی فەراهەم بوونی پێشکەوتنەکان بە پێی زەمەن و قۆناغە مێژوویەکانە ، ئەو بۆچوونە ڕاست نیە ، تەنها بەشێکی لەگەڵ ئەو بۆچوونە کۆکە ، دوو بەشی پەیوەندی بەو دەستنیشان کردنە جیاوازەوە هەیە لە نێوان مرۆڤی رۆژهەڵاتی و رۆژئاواییدا لە فاکتەرە دەستنیشانکەرەکاندا فەراهەم دەبێت ، ساکارترین نموونەیان شوناسی رۆژئاوایی خۆی لە هۆشیاری ئایدۆلۆژی و تەکنیکیدا بەرجەستە کردووە ، شوناسی رۆژهەڵاتیش زۆر بە تایبەتیش لە نێویاندا کورد شوناسیان لە نێوان هۆشیاری هەرەمەکی وخورافەو ئاییندا تواوەتەوە .مرۆڤێك نەگات بە هۆشیاری ئایدۆلۆژی نازانێت بە چ پەیڕەو پرۆگرامێك مامەڵە لە گەڵ مەسەلە هەستیارەکانی وەکو مەسەلەی ژنان بکات ، نەك هەر ئەوە بگرە نازانێت مافەکانی خۆشی بە تەواوی چین ، جا کەسێك خۆی خاوەنی هۆشیاری هەرەمەکی بێت ئەو هۆشیاریەی بەرماوەیی کەلتوور و خورافە و ئەفسانەو ئاینە دەبێت چییان بۆ ژن پێ بکرێت ؟گەر رێکخراوەکان بە مێژوو و کاری چەند ساڵەی خۆیان و چنینەوەی بەرهەمەکانیشیان بچنەوە ، راستگوویانە و ڕووناك بینانە دەزانن دوو بەراووردی هێندە دوورن وەکو ئەوە وایە هیچیان نەکردبێت ، دڵنیام گەر خاوەنی ئەو هۆشیارە بن کە بەراوردێکی عەقلانی بکەن بە هۆشیاریەکی ئایۆلۆژییەوە یان سەرجەم پرۆگرامی خۆیان دەگۆڕن ، یان داوای لیبوردن لە ژنان دەکەن کە خۆشیان و ئەوانیشیان خەڵاتاندووە و لەوە زیاتر کارناکەن . تەنها لە خۆیان بپرسن بۆچی دەسەڵاتەکانی کوردستان هەتا ئێستا بە دەنگی داواکانیانەوە نەهاتووە ؟ کێ بەرپرسیارە ؟ هۆشیارە هەرەمەکییەکە یان دەرباربوونی ئەوان بۆ دەسەڵات ؟ بیگوومان هەردووفاکتەر ...ئەو کیشانەی هەتا ئێستا ریکخراوەکان باسی دەکەن هیندە قورس نین بە بڕیاریەکی حکومەت چارەسەر نەکرێت ..ئەوەی بە شیخ زانا کرا بە ژن کوژان بکرایە ، گەر نرخی ژنێکیش هێندە نرخی پیاوێك دابنرایە ئەوەی دەیکوژێت بە شێوەیەکی ئاشکرا و لە بەر دەم میدیاکاندا بڕیاری کوشتنەوەی جێبەجێ بکرایە و وەکو دیاردەیەکی نەفرەت لێکراو بە خەڵك بناسرایە ئێستا ژنان تەنها لە چەقی ئەو بازنەیەدا نەدەخولانەوە ...چەندین نموونەی دیار و زەقی دی کە دەیسلمێنێت دەسەڵاتە کوردیەکان و بڕیار و پشتگیری ئەوان لە چەوسێنەران و بکوژانی ژن و مامەڵەی یاساکانی خۆیان وەکو چەوسێنەری ژن بووە بە هۆی بەرپابوونی ئەو وەحشیگەریە دژ بە ژنە .بەڵام ! رێکخراوەکان خۆیان لە گەڵ کێ و بۆ کێ کاردەکەن ؟! کارەساتە چەوساوە و چەوسێنەر پێکەوە بۆ یەك ئامانج کاربکەن .

کازیوە ساڵح

پێم وانیە کاری ژنان لەو حزبانە کەم بایەخ تر بێت کە مانگانە دوملیۆن دۆلار بودجەیان لای حکومەتی هەرێم و لە بری ئەوەشدا تیرۆرست بەرهەم دەهێنن بۆ لە ناو بردنی لاوانی کورد

★ لە پەرلەمانی کوردستان و عێراقدا رێژەیەك دیاری کراوە بۆ پەرلەمانتاری ئێوە ئەو رێژەیە چۆن هەڵدەسەنگێنن و پێتان وایە ئەو ژنانە بتوانن دەنگی ژن بن یان ئەو تێروانینە دەخەنە ڕوو کە پیاوان بۆ ژنیان هەیە ؟.

- ئێمە لە پرسیاری یەکەمدا باسمان لە کێشەی شوناس کرد، کە پێم وایە سەرجەم کێشەکانی جیهان و ململانیەکان خۆیان بە ستراکتۆری شوناسەوە گرێ داوە ، گەر لەم دەرگایەوە بڕوانینە شوناسی کورد لە نێو عێراقدا چ ئەو شوناسەی بەر لە ڕووخانی بەعس و بەر لە هەبوونی بەعسیش لە عێراقدا بە کورد براوە و چ ئەو شوناسەش پاش رۆخانی بەعس و خۆگرێدان و پیاهەڵدان بە عێراقی فیدرالی بە کورد بەخشراوە جێگەی شەرمەزارین نەك ئومێد ، من بۆ خۆم کاتێك بانگەشەی تەلەفزیونێك دەبینم بۆ عێراقی دەکات ، یان پیاهەڵدان و خۆ بە عێراقی زانینی هەر کوردێك دەبینم پڕ بە پێستی خۆم شەرم دەکەم و خوازیارم مێژوو تۆماریان نەکات رۆژێ لە رۆژان نەدرێنەوە بە نێوچاوانماندا . بۆیە مەسەلەی عێراق و فیدراڵی عێراق هیچ پنتێکی پۆزەتیفی بۆ من نەگەیاندووە و ناگەیەنێت ، هەمیشە خوازیارم و خوازیار بووم ژنانێکی بە توانا و روناکبیری کورد نەچنە نێو بازنەی بەد ناوی عێراقەوە . ئەوەی دەچێت وەکو مرۆڤ بۆ کیشە مرۆیەکانی عێراق و هەر وولاتێکی دی کار دەکات ئەوە جیاوازە و ئەرکی مرۆییە ، بەڵام گەر دەچێت لە بەغداد کوردایەتی دەکات ئەوەیان خۆ خەڵەتاندنە ، بۆ هەمموان کە دیارە بۆ ژن زۆر قورستر دەکەوێتەوە ، چونکە هەرگیز عەرەبی ئیسلامی و ئیسلامی عەرەبی باوەڕی نە بە مافی کورد هەبووە وەکو گەل نە باوەڕی بە مافی ژنیش بووە ، وەکو مرۆڤ ، وەکو لە نیوە زیاتری ئەو کۆمەڵە کە ستراکتۆری داهاتوویەکی گەش یان ڕەشی ئەو کۆمەڵە دەبەخشێت . من خوازیاربووم گەر پیاوانی دەسەڵات خۆیان لە گەڵ هەویری عێراق شیلا ژنان نەیانکردبا ، بەڵام ئەمەشیان دیسان دەگەڕێتەوە بۆ مەسەلەی هۆشیاری هەرەمەکیەکەی باسمان کرد . دەنا ژنانی کورد ١٥ ساڵە باس لە مافی سیاسی و کۆمەلایەتی ژن دەکەن و هێشتا کاروانیان نەگەشتوە بە لە دەدا یەکی ڕێگا بە کوێدا گەڕانەوە بۆ یاسا و گرفتە عەقلیەکانی سیستانی و ئەو ژنانەی کە دەچنە سەر شەقامەکان و لە بری داوای ماف داوای چەوساندنەوە دەکەن و داوا دەکەن ئەو مافانەی یاساکانی باری کەسی ژمارە ١٨٨ ی ساڵی ١٩٥٩ و نیو سەدە بەر لە ئێستا پێیان بەخشراوە لێیان وەربگیرێتەوە بگەڕێنەوە بۆ شەریعەتی زیندە بە چاڵ کردن .جا کارکردن لە گەڵ ئەو جۆرە نەخۆشی ماسوشیە و ئەو عەقڵیەتە ئێکسپایەرە و لە نێو ئەو شەریعەتی جەنگەڵەدا چ پێویست دەکات باس لە رێژە و زۆری و کەمی رێژە بکرێت و چ واتایەکی بۆ ژن دەبێت ...وە هەتا ئێستا دەنگ و رەنگی ژنان لە پەرلەمانی عێراقدا چی بووە ئەوە نەبێت وەکو دیکۆر بە کاریان دەهێنن بۆ چەواشەکردنی رەنگ و پێناسەکانی دیموکراسی ...خۆ کیشەی ئێمە هەر وابووە هێندەی ژنانی دیکۆر ، رۆشنبیرانی دیکۆر و نوێنەرانی دیکور گورزی کوشندەیان لە دۆزەکەمان داوە دوژمنانمان نەیانکردووە .

★ وەك چاودێرێك بۆ مەسەلەی ژنان بارودۆخی ژنان لە بەشەکانی تری کوردستاندا چۆن هەڵدەسەنگێنی ؟.

- کیشەی ژنانی پارچەکانی دیش دیسان کیشەی شوناسە بەڵام بە جۆرێکی دی ، ئەوان تا ئێستا لە ململانیەی دان پێدانانداد ، وەکو کورد دانیان پێدا بنێن کە بوونیان هەیە و خاوەنی هەندێ مافی ساکاربن ، یان لایەنی کەم شایانی بنبڕکردن و زیندان و ئەشکەنجە دان نین .

دیارە لە هەموو جیهانیشدا هەر وابووە هەتا نرخی مرۆڤ بوونی گشتگیر و دانپێدانانی مرۆڤەکان وەکو نەتەوە ، گەل ، گروپ و ئەتنیك بەرجەستە نەبێت ، کە شەڕی دەرەکی مرۆڤن ، ئەو شەڕەی بەرانبەریەکی دیاریکراوی هەیە ، ناگات بە شەڕ و ململانیە ناوەکیەکانی خۆی لە گەڵ دەنگ و خواستە خنکاوەکانی ، لە گەڵ کوت و پەیوەندی دەست و قاچی . هەتا شەڕە دەرەکیەکانی تەواو نەکات ناگات بە پرۆسەی ڕووبەڕووبونەوەی کۆمەڵ و زیندوو کردنەوەیبەشە مردووەکانی ناوەوەی خۆی .

★ تێڕوانینتان بۆ ئەو بارودۆخەی ئێستا ژنانی کوردی تێدا تێئەپەڕێ چیە ؟ چ پێشنیارێکتان هەیە بۆ ئەو رێکخراوانەی لە کوردستاندا کاردەکەن.

- لە پرسیارەکانی پێشوودا زۆر لە تێڕوانینەکانم سەبارەت بە بارودۆخی ژنان دەرکەوتوون ، ئەوەش سەربار دەکەم کە بارودۆخی ئێستای ژنان ، بارودۆخێکی دووفاقیە ، دەیەوێت عەقڵە بۆماوەیی و کەلتورە نەریتیەکان بپارێزێت و داوای ماف و ئازادیش بکات ، دەیەوێ بە هۆشیاریەکی هەرەمەکیەوە نوینەرایەتی هۆشیاری ئایدۆلۆژی بکات ، دەیەوێ لە گەڵ چەوسێنەرەکەی رێبکەوێت لە سەر چەوساندنەوەکانی و باسی مافی ژن بکات ، دەیەوێ لە گەڵ دەسەڵات و دژی دەسەڵاتیش بێت ، دەیەوێ بە بێ شوناس داوای شوناسی ئەوی بەرانبەر بکات ، دەیەوێ بە رۆشنبیریەکی کەمتر لە مامناوەندییەوە بانگەشەی رۆشنبیری نوخبەوی بکات ، لە هەڵویستەکاندا سادی و ماسوشی دەنوێنێت لە بەرژەوەندی ئەو حزبەی کاری بۆ دەکات و ئەوانەی نەیارین ، جا با نەیارەکە ژنیش بێت ، ئەوی ژنی بانگەشە کاری مافی ژن هەر دژایەتی دەکات چونکە دژی دەسەڵاتە دروستکەرەکەی ئەو بووە کە لە هەمان کاتدا چەوسێنەریشێتی ...بە هەر حاڵ پێشنیازم بۆ ژنان ئەوەیە کە لە ژێر چەتری حزبەکان و کۆنترۆلیان بێنە دەرەوە و ببن بە داکۆکی کاری راستەقینەی مافی ژنان و هەموویان لە ژێر یەك ئامانج و دروشمدا کۆببنەوە کە مافی ژنە ، ببن بە هێزیکی یەکگرتووی بەهێز و ئەوەی ئێستا دەسەڵاتەکان هاوکاریان دەکات و بێدەنگ بوونیان دەکرێت ، ئەو کات بە یەکبوونیان وەکو هەر حزبێك لەو حزبانەی بوودجەی تایبەتی خۆیان هەیە ئەوانیش لە ژێر ناوی هێزی ژنان ، بزوتنەوەی ژنان ، ئەوەی کە خۆیان پێیان خۆشە ، بودجە و داهات و پرۆژەی خۆیان هەبێت و حکومەتیش ناتوانێت بڵێ "نا " چونکە پێم وانیە کاری ژنان لەو حزبانە کەم بایەخ تر بێت کە مانگانە دوملیۆن دۆلار بودجەیان لای حکومەتی هەرێم و لە بری ئەوەشدا تیرۆرست بەرهەم دەهێنن بۆ لە ناو بردنی لاوانی کورد ..ئایە ژنان خۆیان لەم بزوتنەوە سەلەفیانە بە کەمتر دەزانن ؟ کارەساتە خۆیان لەوانە کەمتر بزانن و بۆ هەمیشە لە کودی ئەو هۆشیاریە هەرەمەکیدا چەق ببەستن و ببن بە ئامرازی خەڵتێنەری چەوسێنەرەکەیان ،هەمیشە لە دەرگای چەوسێنەرەکەیاندا بتێکی بێ رۆح بن .

بارودۆخی ئێستای ژنان ، بارودۆخێکی دووفاقیە ، دەیەوێت عەقڵە بۆماوەیی و کەلتورە نەریتیەکان بپارێزێت و داوای ماف و ئازادیش بکات

نامەی چوارەم

ئەو وەختەی نووسین بێهوودە ئەبێت

زۆرن ئەو کاتانەی هەست ئەکەم نووسین بێهوودەیە ، کەچی هەر ئەنووسم ، لەبەر یەك هۆ ئەویش ئەوەیە هیچ پەناگەیەکی تر شك نابەم سەری پێوەنێم ، هیچ چەکێکی دی شك نابەم شەڕی پێبکەم ، هیچ بەندەرێ شك نابەم پاپۆڕی خەمەکانمی لێ راگرم..
کەم جار رازی ئەبم لە هەموو وشەیەك بینووسم ، زۆر جار رووداو زۆر لە سەروو زمانی نووسینەوە ئەبێت ، زۆرجاریش زۆر لە نووسین گەورەتر و ئاڵۆزتر ئەبێت ، زۆر جار زۆر لە دەرەوەی توانای نووسینەوە ئەبێت..ئیدی ناچار ئەبم هەستەکانم کورت کەمەوە و لە دێرە کورتەباڵاکاندا بیانهۆنمەوە ، ئەوەش دووچاری نارازیبوونم ئەکات ، زۆر جاریش پەنائەبەمە بەر هێزی لەت و پەت کردنی مەوداکانی نێوان خۆم و هەر شتێك لەدەرەوەی خۆمدا ئازارم بدات ، تا پێی بگەم و لە نهێنی ئازار نزیك بمەوە و هەڵیوەشێنمەوە و جارێکی تر لە بێهودەییما دایڕێژمەوە بەڵام بە ئەلفابێتایەکی تر هەر لە خەم و پەژارە و بیانکەمە پەپوولە رەنگالآکان و هەڵیانفڕێنمە سەر باغەکانی خەونیان پێوە ئەبینم..
هەموو ئەوەی ئەمەوێت بیکەم ئەوەیە : ئەمەوێت رزگارم بێت لە کۆت و بەندەکانی نووسین و فەلسەفە لێڵەکان و دوو ڕوویی هەستەکان ، و ئەمەوێت وشە بە نەمری لە ویژدانی ولآتدا بمێنێتەوە ، زۆر جار هەوڵم داوە هێند بە روون و شەفاف بنووسم تا ئەو رادەیەی خۆم برینـدار کردووە لەبەر خاتری ئەوەی درۆ نەکەم و قەڵەمەکەم پەی بە هونەری درۆ و هەڵخەڵەتاندن نەبات.. زۆر جار ئەخوازم هەستەکان بێ لایەنانە بخەمە سەر کاغەز و وشەکان بێ ناسنامە بهێڵمەوە ، لەگەڵ ئەوەی ئێمە کوشتەی دەستی ئەو ناسنامەیەین کە شەڕی بۆ ئەکەین، لەگەڵ هەمو ئەوەدا کەم جار پێم ئەکرێ لە شاری وشە دوور کەومەوە و نەتوانم راستگۆ نەبم ، ناتوانم لەسەر لێوی پرسیار دانەنیشم و نەسووتێم و تەماشای کەرنەفالی مردن نەکەم و لە دوورەوە وەرزەکانی گریان نەهۆنمەوە ، زۆر جار جانتای "وشە" ئەپێچمەوە و باخچەکانی "دەربڕین" شەتەك ئەدەم بەنیازی ئەوەی بەرەوە قارەکانی نەبیستن و نەخوێندنەوە و نەبینین و هەست نەکردن سەری خۆم هەڵگرم ، بەڵام مەخابن لەسەری ئەوسەری رێگاوە بە ناچاری هەر ئەگەڕیمەوە ناو هەمان هەسارەی شپرزەیی و بیرکردنەوە لە رووداوەکان و "ئەوێ" ، و وابەستەی هەمان بازنەی "ئەوێ" ئەبمەوە و جارێکی تر خۆم لە باوەشی ئەوێدا ئەبینمەوە ، ئەگەر چی هێشتا دوورم..

لە دوورەوە نووسینی: ڤینۆس فایەق

Venusfaiq@yahoo.co.uk

شلۆمۆی کوردی و من و زەمەن

ئاسۆ وەهاب کردویەتی بەکوردی

شلۆمۆی کوردی ومن و زەمەن دوایەمین رۆمانی رۆماننووسی جولەکەی عێراقی سەمیر ئەلنەقاشەو خانەی ئەلجەمەل لەولاتی ئەلمان بە زمانی عەرەبی، کە زمانی ئەسلی رۆمانەکەیە بەچاپی گەیاندووە، سەمیر سالی ١٩٥١ لەچوارچێوەی رێکەوتنی نێوان سەرۆك وەزیرانی ئەو کاتەی عێراق نوری سەعید ودەزگایی کۆچی جولەکەو بە پشتگیریی بریتانیا خۆی وخێزانەکەی راگوێزراون بۆ ئیسرائیل، سەمیر کە ئێستا لە بریتانیا دەژێت لەبارەی چۆنێتی دەرچوونی لە

رۆمانی "شلۆمۆی کوردی ومن وزەمەن" لەسەر بنەمای بە یادهێنانەوەی حیکایەتە سڕاوەکان بوونیاد نراوە

ئیسرائیل دەلێت:"بڕیاری بەجێهێشتنی ئیسرائیل بڕیارێکی کۆن بوو، چونکە لەو کاتەوەی براینە ئیسرائیل باوکم لەگەل چەند رووناکبیرێکی عێراقیدا هەولێکی زۆریان دا تا لە ئیسرائیل دەربچین، بەلام دەولەت هەمیشە شکستی بەهەولەکانیان دەهێنا، هەر بۆیە باوکم بەرگەی شۆکی شکستهێنانی نەگرت ولە سالی ١٩٥٣ لە ئەنجامی بەربونەوەی خوێن لە مێشکیدا کۆچی دواییکرد"، هەروەها لە وەلامی پرسیارێکدا سەبارەت بە چۆنێتی دەرچوونی لە ئیسرائیل سەمیر دەلێت:" لە پێش سالی ١٩٥٨ هەولی زۆرمدا بۆ دەرچوون، ئەوە بوو لەگەل کورێکی مامم‌دا چوینە لوبنان، بەلام هەر زوو لە لوبنان گیراین وبۆ ماوەی شەش مانگ بەندکراین ودواتر دراینەوە بە ئیسرائیل و ئەوانیش بەتومەتی سیخوڕی بۆ ماوەی شەش مانگی تر بەندیان کردین، هەروەها زۆریش ئەشکەنجەیان داین، پاشان سالی ١٩٥٨ لە هەولی دەرچووندا چوومە تورکیا وپاشان ئێران وهندستان ودواتر جارێکی تر گەڕامەوە ئێران ولەوێ بۆ ماوەی چوار سال ژیانم گوزەراند، بەلام بەناچاری گەڕامەوە ئیسرائیل ولەگەل مۆرکردنی رێکەوتننامەی ئاشتی نێوان میسر وئیسرائیل هەولمدا بڕۆمە میسر، ئەو هەولانەش شکستی خواردوو نەمتوانی نە بۆ میسر بچم ونە بۆ مەغریب، لەکۆتاییشدا ئەگەر چی ئارەزووی ئەوەم دەکرد لە ولاتێکی عەرەبیدا بژیم، بەلام بەناچاری لە بریتانیا گیرسامەوە" .

مێژوویەکی لەبیرکراو

سەمیر لە رۆمانی شلۆمۆی کوردیدا بەشێوازیکی پۆست مۆدێرنانە یادگارییەکانی کوردێکی جولەکەی دانیشتوی شاری مەهابادی رۆژهەلاتی کوردستان لە رۆژانی یەکەمی جەنگی جیهانی یەکەم دەگێڕێتەوە، لەم نێوەندەشدا یادگارییەکانی حیکایەتخوانە کوردەکەی رۆمانەکەو یادگارییەکانی نووسەر تێکەل دەبن تا دەگاتە سالی ١٩٥٨، لاپەڕە بەراییەکانی رۆمانەکەی سەمیرهاوشێوەی زۆرێك لە رۆمانەکانی واقعییەتی جادوویی ئەمریکایی لاتینە، بەلام لە ناوەرۆکدا بە تایبەت لە ئیستاتیکای ئەو ئەدەبە جیایە، چونکە بە کۆتایی رووداوەکان دەست پێدەکات، دواتر بەرە بەرە شلۆمۆی بەسالاچوو دانیشتووی گەڕەکێکی تەل ئەڤیف یادگارییەکانی رۆژانی گوزەرانی لەئاسایی ناوین بیردەکەوێتەوە، سەرەتا لە مەهاباد، پاشان لە تاران ومۆسکۆو بۆمبای تا دەگاتە بەغا، رستەکانی ئەم رۆمانە بە دوو جۆر گێڕانەوە دەچنە سەر، جۆری یەکەم دوو قسەکەری تەریب بە یەك کە هەردوو رووداوەکان بە نۆرە دەگێڕنەوە ئەوانیش یادەوەری شلۆمۆی کەتانی گەنجە کە لە لاپەرەکانی دواترا بەکوردی دەناسرێت ویادەوەری زەمەن کە تۆمارکەری کۆتاییەکانی ژیانی شلۆمۆی بەسالاچووە لە سەرەمەرگدا .

جۆری دووەم گێڕانەوەی رۆمانە کە پڕە لە واقعییەتێکی مێژووی فەرامۆشکراو کە شارێکی کوردی(مەهاباد) بەخۆیەوە بینیویەتی، ئەم جۆرە گێڕانەوەیە تایبەتە بەکارو هەست وسۆزی شلۆمۆی کەتانی و ژنەکەی ومنالەکانی لە سەردەمی جەنگی جیهانیدا، بەتایبەت ئەو زلم وزۆرەی کە بەسەر ئەو ناوچە جوگرافییەدا هات کە شلۆمۆ تیایدا ژیاوە .

سوپا لە هەموو شوێنێکدا

پێچەوانەی ئیستاتیکای رۆمانی ئەمریکای لاتین کە لەسەر واقعییەت سەرسوڕهێنەر بەندە، دەتوانین رۆمانەکەی سەمیر ئەلنەقاش بخەینە چوارچێوەی واقعییەتی رەهیبەوە، ئەمەش ئەو واقیعەیە کە شاری مەهابادی کوردی ژیاویەتی .

مەهاباد، ئەو شارەی کە بە داری بەڕوو گوێزو سنەوبەر دەوردراوە، هەمان ئەو شارەیە کە سالی ١٩٤٦ کۆماری کوردستانی میللی تیایدا راگەیەندراوەولەدایکبووە، ئەم شارە نیشتمانی شلۆمۆیەو ئەو شارەیە کە لێیوە بەمەبەستی بازرگانی لە ماوەی جەنگی جیهانی یەکەم ودوایی ئەو ماوەیە دەرچووە بۆ ولاتانی تر، هەروەها مەهاباد ویستگەی سوپا شەڕکەرەکان بووە، رووس وعوسمانلی وئینگلیزەکان وپاشان رووداوەکان خزاندوویەتییە باوەشی ئەرمەن وئێرانییەکان، لەم هەموو رووداوەیشدا شلۆمۆ بە گیانێکی بەرنگارییەوە بەرگەی برسێتی وبەربەرییەتی دەسەلاتی عوسمانلی لە ١٩١٦ دا گرتووەو جەختی لەسەر ئەوە کردوتەوە کە ئەم کوردێکی جولەکەی مەهابادییەو بە هەموو شێوەیەك دژی ئەوەیە زێدی باووباپیری بەجێ بهێلێ، بەلام سوری زەمانە بەدلی شلۆمۆ نابێت وئەو گیانی بەرگرییە لە دوایی کوژرانی یەکێك لەژنەکانی لەگەل دوو منالیدا هەرەس دەهێنێ و بە ناچاری وەك پەناهەندە دەچێتە بەغاو جارێکی تر دەست دەداتە بونیادنانەوەو رێکخستنی ژیانی وخۆی بەکوتال فرۆشییەوە خەریك دەکات، بەلام بەهۆی جەنگی جیهانی دووەم وداگیرکردنی عێراق لەلایەن ئینگلیزەکانەوە جارێکی تر شیرازەی ژیانی لە عێراق تێکدەچێت وجولەکەکانی عێراق تووشی توندو تیژییەکی زۆر دەبنەوەو ژنێکی تری شلۆمۆش لە شەقامێکی ناو شاری بەغادا دەکوژرێت، هەرچەندە شلۆمۆ جەخت لەسەر ئەوە دەکاتەوە بمێنێتەوەو لەگەل ئەو خەلکەدا دەرنەچێت کە بە زۆری ناسنامەی عێراقیان لێدەسێنرێتەوەو رەوانەی ئێران دەکرێن، بەلام جارێکی تر سووربوون لەسەر مانەوە دادی نادات و هەموو باروودۆخەکە پلان دژ بەو دەگێڕن، بۆیە لەپڕدا وبە پیری خۆی لەئیسرائیلدا دەبینێتەوەو جگە لە یادگاری هیچ سامانێکی تری بۆ نەماوەتەوە .

سەرزەمینی پرتەقال

ئەو دەمەی شلۆمۆ پیرە لەبەردەم قاپێك مۆزو سێودا دەلێت:" ئەمەت لەبیر بێت ئەی گەنجێتی، هەول بە، مۆزێکی تر یان سێوێکی تر بخۆێت، ئەم سەرزەمینە بە سەرزەمینی پرتەقال دەمێنێتەوە، لەمەهاباد دا بەم شێوە زۆرە برتەقال نییە، لەوێ لە دۆل و شێوەکان داری گوێزو سنەوبەرو بەڕوو دەڕوێت "، ئەم پەرگرافە مەودایی پەخشانێکی ئاسایی تێدەپەڕێنێ، چونکە سەرزەمینی پرتەقال گوزارشتی ئەدەبییە لە فەلەستین، لە بەرامبەریشدا گوێزو بەڕوو سنەوبەر دەکات بە هێما بۆ مەهاباد، رۆمانی شلۆمۆی کوردی ومن وزەمەن لەسەر بنەمای بە یادهێنانەوەی حیکایەتە سڕاوەکان بوونیاد نراوە، ئەو حیکایەتانەی کە چارەنووسیان فەرامۆشکردن بووە، ئیدی حیکایەتی کوردان بێت یان جولەکە یان عەرەب، هێزی شلۆمۆیش لەوەوە سەرچاوە دەگرێت کە توانای وەبیرهێنانەوە کردارێکی بەرگریگەرانەو تۆلەسێنەرانەیە، واتا ئەو بەرگرییەی کە شلۆمۆ دەیکات بەرامبەر بەو دوژمنانەی کە مەهابادیان رووخاندو ژن ومنالەکەیان کوشت وخۆیان دەرپەڕاند تاوەکو پەناهەندەیەك لە ولاتی غەریبیدا بژێت .

دوا پەرگرافیش باس لەو زەمەنە دەکات کە تیایدا تاك بەزۆر لەزێدی خۆی هەلدەکەنرێت وناچار دەکرێت شوێنی خەونەکانی منالی بەجێ بهێلێت، ئەو دەلێت:" رۆژ خێرا ئاوا دەبێت، قافلە لەرێگا ون دەبێت و زولمەتەکان هەلیاندەکێشن ونادیاریش ئەو عەرەبانانە قوتدەدات کە ئەسپەکان رای دەکێشن، ئەوان خەون دەبینن بە ئالوگۆڕکردنی ژیانیان لە ولاتێکی تردا، کە نە دەسەلاتداران بەرگریان لێدەکات و نە دووریشیان دەخەتەوە لە زولمەتەکانی مەنفا، ئەوان رایان کردوو تەنها چەند شتێکی کۆنیان لەگەل خۆیاندا برد، تەنها چەند شتێکی کۆن ئەی مەهابادی خۆشەویست ودوور، ئێمە بووین بە چەند شتێکی کۆن ئەی مەهاباد، لەو شەودا قەلەرەش هەموو جیهانی خزاندە نێو بالە تاریکەکانییەوەو کاروانی راکردوانیشی لە نێو تاریکیدا بەرەو سنووری رۆژئاوا برد، ئەوەتا خەلکی شوناسی خۆیان دۆڕاند، ئەوان لە سەرزەمینی باوو باپیرانیانەوە قولپ دەدەن تا شەو قوتیان بدات وتۆزێکی تر زەوی لە ولاتێکی غەریبدا فڕیان بدات تا ببنە گروپێکی کۆچکردووی لیقەوماو، تا ببنە پەناهەندە ؟!" .

دیوانی پەرێشان وچەند سەرنجێك

ن / سالح هەلاج

شبعری میللی واتە زمانی تێگەیشتنی گشتی ، زمانێکی رەوانی پڕسۆزوسادەیی ، ئەم جۆرە شیعرانە زادەی مرۆ ڤ گەلێکی هەستیارەولای هەموو چین و تەێژەکانی کۆمەلگا سانایە ، گەلی کوردیش لەسەرەتای بوونەوە وەك گەلانی تری دنیا چاوی بە سرەشتە دلفرێنە پڕ سیحرو رەنگینە کانی خاکە کە ی کراوەتەوە ، زمانی شیعری بەگرو گالی سۆزداریەوە پژاوە، بە شیعرو گۆرانی سۆزوخۆشەویستیخۆی لاواندوەتەوە و لەرۆخساری شیعری

کێش و قافیە داردا دروست بووە، لەکۆندا پە تا ی نەخوێندەواری و قات وقڕی و شەڕو کوشتار زۆر شتی جوانی هونەر، رێژیمان فەوتاوە وشوێنەواریشی نەماوە زۆر زۆریش پاش مەرگی خاوەنەکەی کەوتوەتە سەر زاری خەلکی و نەوەپاش نەوە بەفۆ لکلۆر ناسراوە چونکە کورد بۆخۆی خاوەنیجۆرە ئاخاوتنێکن و جۆرە کێشێکی خۆمالی هەیە زۆر نزیکە لە گەل قسەو، و تندا بەکێشی برگەی ناساراوە ، وەك ٣+٣= ٦ ★٤+٤=٨ ★٥+٥=١٠-٤+٤=٧ ★★بۆیە دەبینین ئەم جۆرە شیعرانە بەئاسانی لەبەردەکرێت کەسانی نەخوێدەواریش وەك گۆرانی بێژە

میللیەکان بەسەدان خشتی (بەیت) شیعری لەبەردەکەن وهەرگیز بۆبەیتی گۆرانیەکانیان دانامێنن ،خۆشبەختانە سالانێکە بواری بەچاپ کردنی بەرهەمی نوسەرو شاعیرەکانمان بۆکراوەتەوە شاعیرە میللیەکانیشمان سودیان لەو بزاوتە تەکنە لۆژیە وەرگرتوە وبەرهەمەکانیان چاپ دەکەن لە لەناوچوون دەپارێزن ، وەك لەسەرەتاوە ئاماژەمان پیدا شیعری میللی بەو شیعرانە دەوترێ بەزمانێکی سادەو رەوان دەوترێ و بەئاسانی لای خوێنەرو بیسەر وەردەگیرێ و کێش و قافیە دارە و رەوداوە کان بە پۆلێن کراوی دەگێڕێتەوە ئەلبەتە ئەو جۆرە شیعرانە نابێت پەراوێز بخرێن، چونکە خاوەنی هەستێکی ناسك و جوان و پڕاو پڕ ی رووداوی مێژووی و ئەویندارین ، ئەو جۆرە شیعرانە تەنانەت لای گەلانی پێشکەوتویش رۆلی چالاکی خۆی هەیە چی جای ئێمەی کورد هێشتا لە دەروازەی کارە سات ویادە وەریە تفت وتالە کانی سالانی رابووردوودا وەستاوین ، زۆرێك لەو شاعیرانە لەگەل هەر رووداوێك هۆنراوەی جوان وسرنج راکێشیان هۆنیوە تەووکەمایەی رازی کردنی جەماوەرەو زۆر سەرە داوی نهێنی و شاراوەی تیادا دەربریوە، لەماوەی پێشو ودا (دیوانی پەرێشان) شاعیری میللیگەرمیانی مەلا مەجید عەزیز بلاو کرایەوە ، مەلا مەجید خۆی یەکێکە لەو کەسانەی بەشێوەیەکی کارا لەناو ئازارو رووداوە کانیچەند سالەی شۆڕش وپێشمەرگایەتیوئاوارەیی دا بەشدار بووە کەسایەتیەکی نیشتیمان پەروەرو شۆڕشگێر بوو ، دەیان رووداوی ناهەمواری بەچاوی خۆی بینیوە سەرە ڕای ئەرکە شۆڕشگێڕیە کەی رووداوە کانیشی لە چوار چێوەی هۆنراوەدا کردووەتە بەلگەی راست ورەوانی مێژو و ، سۆزو ئازارە کانی خۆیشی پیٚ لاواندوەتەوە ئەوەتا لەبەشێك لە هۆنراوەی (کوردێك) دا دەلێت

کوردی رسە نم گومم نەکردوە
سەرم بۆ دوژمن شۆڕ نەکردوە هیچ
پێویست ناکات هەیە دەمناسێ خۆم
هەلناکێشم پڕ بەکراسێ بۆیە ئەم

شیعرەم بەم جۆرە دانا موناقەشە بوو لەگەل نەزانا پەرێشان گەلێ شوێنەواری باو باپیرانمانی دوواندوە ومێژووی شاراوە نەتەوایەتیمانی زیندوو کردۆتەوە وەك لەشیعری (پیرمکە پال) دادەلێت:

کەوتە خە یالم پیر مکە پالێ
قەبر سانێکە هالە پال یالێ
دارێکی بەرزی تەمەن زۆر گەورە
هەموو دەزانێ باوی ئەم دەورە
تەمەن ئەم دارە ئەمەندە کۆنە
تەئریخێك نیە بزانێ چۆنە
رۆژێك چوومە ناو ئەو گۆڕستانە
زۆر سرنجمدا ژێرو وێرانە
کێلێکم بینی لێی هە لکەنرابوو
تاریخ دووسەدوو حەفتاو چوار بووئەم
پیاوە ناوی مەلامەحمودە
یەکەم شەهیدی میللەتی کوردە
خوێنی شەهیدو خاکی نیشتیمان
پیکەوە هەردوو ئەم دارەی روان
دارە کەبەروو یان ئەرخەوانە
ریشەکەی قەهرە وسەوزی
ئالای کوردستان

شیعرەکانی مەلا مەجید لەبازنەی چەند هێلکی رەنگاو رنگدا وەك پەلکە زیرینە بەهاو تەریبی دەخولێنەوە ، شۆڕش ، رووداو ، خۆشەویستی ، رەخنە ، و، پەلار ..هتد دەبا بەلای هێلە خۆشەویستیەکەید بڕۆین نەختێك بیدوێنین وەك لەشیعری (تیر) دا دەلێت

بالات چناری خانمە شێخانی
زولفانت چەترە پەخشی سەرشانە
سینەت مەڕمەڕە باخ و بێستانە
پەرێشان رەحی لەسەر لێوانە
ساهاکا دەرچوو بە سات و ئانە
بۆرحمێ ناکەیت بەحالی مەرگی
بویتە دەرمان عیلا جی مەرگی
ئەبمە پەرژینی بەرزی بالاکەت
بالێم گوم نەبێ ئالو والاکەت
بم کەرە پێنووس پەنجەی شمشالت
بنوسە ناوم لە خەت و خالت
لەگەل خۆت ئەمبەی
بۆسەفروەسەیران
بۆ سەر چنارو سەرتەك ودووکان
وەك خالی گۆنات من بەختم رەشە
بلێ عاقلبە بەئەم کەشە
تیر هەیە بەدوو نیشان ئەپێکێ
لەسەد دلدار من ئەلێم یەکێ
من بەئە م تیرە وەها پێکراوم
وەك گۆشتی کەباب جنجن کراوم
وەکو خەلۆزم لەبان مەقالە
ژیانم تازە بێ تۆ مەحالە

شاعیر لەخۆشی ناخۆشیە کانی میللە تەکەیدا ژیاوە یەك یەك فرمێسکی بۆ کارە ساتە جەرگ بڕە کانیگەلەکەی رەشتوەئەوەتالەشیعریئەنفالدا دەلیت:

ئەنفال برینی دایم بە سۆیە
مێژوو دەینووسی بۆ ئەم نەوەیە
ئەنفال ئەمەندە برینی قوولە
ویژدانی مرۆڤ دەخاتە جولە
کارە ساتێکی وادل تەزێنە ر
قەت رووی نەداوە لەمێژووی بەشەر
ئە وخیانە تە ناسڕێتەوە
مەگەر بەتۆلە پڕ بکرێتە وە
بۆئەوەی کوردین ئەنفال کراوین
لەکەی خیانەتی داگیر کراوین

پەرێشانی شاعیر دیارە لەکۆڕەوەکەی سالی ١٩٩١ئاوارەی دەورو بەری باشماخ دەبێت لە و رۆژەیشا خۆشەویستی

نیشتیمان وەتە هەوینی شیعری ودیسان پەیمان نوێدەکاتەوە بۆکوردستانە کەی کەهیچ خۆشیەك ناگاتە رزگاریئەو بۆیە دەلێت:

نەئاو نەئاگر نەگرنەبوە سۆ
هەوێنی عەشقم کوردستان هەرتۆ
نەباخ نە گولزار نەنەسیم نەبۆ
نەگەیە بۆنی کوردستان وەك تۆ
نەسەر نەسەروەت نەمال نەسامان
ناگاتە هەوای خۆشی کوردستان
نەشایوئاهەنگ نەبوکی یەك شەو
لەمن حەرام بێت بێرزگاری تۆ
پەرێشان بۆیە دل پڕ لەداخە
لە بەردەرشم نزیك باشماخە

پەرێشان بەزمانێکی سادەو رەوان بەلام پڕحیکمە ت فەلسەفیانە چووەتە گژ کەسانی دوورو هەلپەرستانا وبێ پەروا پێیان دەلێت

دۆست وبرادەر هەمووی درۆیە
خۆ خەلە تاندن یان دەست خەرۆیە

ئەم رۆژە رۆژی ماستاو کردنە
سامانی خەلکی بەزۆر بردنە

نانێك کەوابێ دەك خوا بیبرێ
عارەقی ناو چاو لە رێیدا نەسرێ
من کەکوێلەی خوام نابمە بارە بەر
فرم نەکردووە نایکەم تامەحشەر
لای ئێمە ئەمرۆ دووروویی باوە
مرۆڤی دوو رووبەزی پشت چاوە

دیوانی پەرێشان لەدووتۆی (٢٦٢) لاپەرەقەوارە ناوەندی دا نزیکەی ١٩٥ پارچە شیعری کورت ودرێژ ی بلاو کردوتەوە (مەلا مەجیدی شاعیر سالی ١٩٤٨لەدێی زاوت سەر بەناحیەی پێباز لەدایك بوە ئێستا دانشتوی شاری کەلارە، بەم کۆمەلە شیعرە مەلا مەجید مەلۆی خستەسەر خەرمانی کتێبخانە کوردی ...دەبێت بلێن خەرمان بەرەکەت ....

خۆشم و یستی

محمد شاعیر

خۆشم ویستی......
بە قەد خۆ شە ویستی.....
ماسیە کان بۆزەریاو دەریاو دەریاچە کان
لە هەنسکی تۆفانی مەرگا
لەنێو پە لە ماچێکی گە رمووکوڕا
بە رمالە کە ت بۆڕادە خە م
نوێژوعیبادە ت و
زکری خوا....بەلێزمە دەرژێنێتە....دەوروبەرت
لە پێلووی چاوەکانتا
دەڕوانم....
منیش لە ژێر سێبەری..هە ناسەتا
یەك بادەی خۆشەویستی
تۆدەنۆشم
ساتە وە ختێ نیە
جوانیت....لە پێش چاوما ونبی
خە مەکانم ...نەخشە ی
پەیکەرێکی
تۆ بەقەد.....بالای دارئەرخەوان و
لێزمەی شەوەزەنگی
بەر سێبەری مانگە شەوا
جوانیت لە ناخما
گەشە دەکا .....
تۆ لە لە گەل حیلەی
ئەسپە شێ ی ئەم پێدەشتی
گەرمیانە کۆچ دەبەیتە
بەر سینگی ئاسمان و
باری ماندووبوونی
زمین ... لە
هەگبەی مال ئاوایدا
فرێ دەدەی لە پانتای
هەستەکا نما
دەتبێنمەوە
کە چۆن دەست لە سەر چۆك
لە بەرامبەر یەکە یەکەی
شیعرەکا نما ....
بە خوڕ دەگری ...

کاور ٣/٢١ تا ٤/٢٠

لە پرۆژەیەکدا دەستکەوتێکی داراییت دەست دەکەوێت کەچاوەڕوان نەبووی بەو شێوەیە ڤانزاجی هەبێت، لەخۆبایی مەبەو دڵت بۆ خۆشەویستەکەت بکەرەوە چونکە سوودی تۆی تێدایە .

گا ٤/٢١ تا ٥/٢٠

باری داراییت لە باشبوونێکی بەردەوامدایە، هەست بە ئارامی دەکەیت لە راپەڕاندنی ئەرکە نوێیەکانت، هاوڕێیەکانت بەوە دەزانن کە پەرۆشی بۆ پەیوەندییەکەتان، بەکەسێکی تازە ئاشنا دەبیت .

دووانە ٤/٢١ تا ٥/٢٠

ئەو ئاسۆ نوێیانەی خەونت پێوە دەبینی بەم نزیکیانە دەردەکەون، کارەکانت بە رێکی دەچن بە رێوە، دڵت لەسەر شەپۆلی مەبەست لێی دەدات، هەمیشە دەم بە پێکەنین بە، جونکە سەرکەوتن یاوەرتە .

قرژاڵ ٦/٢١ تا ٧/٢٠

رانەهاتووی لە بریارەکانت پاشگەز ببیتەوە، بۆیە ئارام بگرە تا کات راستی ئەو بریارانە دەسەلمێنێ، ئەو خۆشەویستییە گەورەیەی چاوەڕێی دەکەیت ئاسۆی دەرکەوتنی بە رێوەیە، بۆیە ئارام بگرەو بێهیوا مەبە .

شێر ٧/٢١ تا ٨/٢٠

پەلە مەکە لە راڤەکردنی مەسەلەکان چونکە ئەو دراوانەی لای تۆ هەیە کەمن وتەواو نین، ئارام بە لە گفتوگۆکردن لەگەڵ خۆشەویستەکەتدا، چونکە

فەریك٨/٢١تا ٩/٢٠

لەکارکردندا تۆزێك بە حەماسەتەوە بجووڵێ، با لەو دەقبەستنە دەربچیت، لە رووی سۆزدارییەوە، سەبر بکەو ئارام بە چونکە خۆشەویستی لە رۆژو شەوێکدا دروست نابێت .

تەرازوو ٩/٢١ تا ١٠/٢٠

لە کارەکەتدا سەرکەوتنێکی سەرنج راکێش دەست دەهێنیت، چونکە ئەو بنەمایانەی پێشتر بونیادد نا قایم وتوندو تۆڵ بوون، پشوویەك بە عەقڵت بدە با دڵت بڕیاردەربێت .

دووپشك١٠/٢١ تا ١١/٢٠

راکردن هیچ لە واقیع ناگۆڕێ، ئازا بەو رووبەرووەی ئەو شتانە بەرەوە کە ئێزعاجت دەکەن، لەرووی سۆزدارییەوە پێش ئەوەی لاپەڕەیەکی نوێ هەڵدەیتەوە لاپەرە کۆنەکە دابخە .

کەوان١١/٢١ تا ١٢/٢٠

خەیاڵی ئەفرێنەرت کلیلی سەرکەوتنتە، لەگەڵ هاوڕێیەکانت بیروڕا بگۆڕنەوەو ئامۆژگارییەکانیان لەبەر چاو بگرە، چەند پرۆژەیەك سازدەکەیت کە لە ئایندە دا سوودی هەیە بۆت .

گیسك١٢/٢١ تا ١/٢٠

لێبوردەیی زۆر زەرەری هەیە، خۆشەویستەکەت زۆر پێویستی بە تۆ هەیە، تۆزێك بیلاوێنە با هەموو ئەو شتانەی دڵی تەنگ دەکەن ودەیشارێتەوە بۆت بدرکێنێ .

سەتڵ ١/٢١ تا ٢/٢٠

روحی دوژمنکارییانەت سنووری نییەو هەمیشە تورەی، زۆر توندرەوانە لەگەڵ دەورووبەرا مامەڵە مەکە چونکە زیانت پێ دەگەیەنێ، بەشداری لە چەند بۆنەیەکی خۆشدا دەکەیت .

نەهەنگ٢/٢١تا ٣/٢٠

ئاگات لەو شتانە بێت کە لەدەورو بەرت روو دەدەن، وریایی ئەو کەسانەی دەوروبەرت بە، چونکە ئەوەی دۆست بە دۆست دەیکات دوژمن نایکات، بەسەبر وتوانیای خۆت روو بەرووی کێشەکان بەرەوە .

ژنی ئەستێرەی قرژاڵ

ژنی ئەم ئەستێرەیە خاوەنی کەسایەتییەکی سەرنجراکێش وخۆشەویستە، لەیەك کاتدا بەشەخسییەت وگاڵتەجاریشە، دەم بەپێکەنینە، منالێکی مودەلەل ودایکێکی بەرپرسیارە، هەم بەسۆزو نەرم ونیان وهەستیارە، هەم میزاجی ودڵ رەقە، ژنێکی ئەفرێنەرو بەتایبەت دڵی لەلای خێزان ومێردەکەیەتی، زیرەکەو ئارەزووی خۆشگوزەرانی هەیە، بەبەردەوامی هەست بە کەمی خۆی دەکات بۆیە هەمیشە عەودالی گەرانە بەدوایی شتەکاندا، حەز دەکات لەو بوارانەدا کار بکات کە مەبەست لێی کەڵك گەیاندنە بە خەڵکی تر، عاشقی دۆزینەوەی شتەکانەو گرنگی دەدات بە گەشەکردنی بوارەکانی زانست، حەز ناکات لەخێزانەکەی دوور بکەوێتەوەو هەموو توانایی خۆی دەخاتە گەڕ بۆ پارێزگاریکردن لە خێزانەکەی، بە دیمەنی دەریا ئارام دەبێت وگرنگترین خسڵەتەکانی ژنی قرژاڵ ئەوەیە، کە ژنێکی هەستیارو بەسۆزو بەهێزەو ژیان لەگەڵیدا خۆشە، ئەگەر کەسێکی خۆشبوێ راستگۆیانەو بەتوندی خۆشی دەوێ، تۆزیك دڵ پیسەو زۆربەی کێشەکانی لەوەوە سەرچاوە دەگرێت کە بڕوایی بە خۆی نییە .

ڤایرۆسی تای لارسا

ڤایرۆسی تای لارسا بە یەکێك لە مەترسیدارترین جۆری ڤایرۆس دەژمێردرێت ، بۆ یەکەمین جار لە پەنجاکاندا لە لایەن چەند دکتۆرێکی ئەو سەردەمەوە دۆزراوەتەوە.تووشبوون بەو ڤایرۆسە لە رێگای بەرکەوتنی میز وپیسی مشك وخواردنی خواردەمەنی پیسەوە مرۆڤ تووشی دەبێت .لە کۆی ژمارەی ئەوانەی لە ئەنجامی تووشبوون بەو ڤایرۆسە دەگەینرێنە نەخۆشخانەکان نزیکەی ١٥-٢٠٪ یان گیانیان لە دەست ئەدەن ،واتا لە نێوان هەر حەوت کەسێکدا یەکێکیان گیانی لە دەست ئەدات .گەر هاتوو مرۆڤ بەشێوەیەکی قورس تووشی بوو ئەوا دەبێتە هۆی خوێنبەربوونی ناوەو ،هەروەها دەبێتە هۆی بەرزبوونەوەی پەستانی بەرزی خوێن وگرژبوونی ماسولکەوکەڕبوون وپەکخستنی کاریمۆخ .

بەکارهێنەرانی ئینتەرنێت لە زیاد بوونەدایە

رۆژ لە دوای رۆژ بە کارهێنەرانی ئینتەرنێت لە جیهاندا لە زیاد بووندایە بە تایبەتی لە نێوان ژناندا بۆ نموونە لە ولاتە یەکگرتۆکانی ئەمریکا رێژەی بەکارهێنەرانی ئینتەرنێت لە نێوان ژناندا دەگاتە ٥٠٪ وئەمەش بە بەرزترین رێژەدەژمێردرێت لە جیهاندا ، لە ولاتی چینیش دەگاتە ٣٠٪ ولە سەرجەم وولاتانی عەرەبیشدا دەگاتە ٦٪وئەمەش بە نزمترین رێژە لە جیهاندا دەژمێردرێت .
گەر بێت وبەراوردێکی ئەو رێژانە لە گەڵ لای خۆمانە بکەین ئاخۆ چەند دەبێت ؟

ئایندەی گەرمیان
خاوەنی ئیمتیاز
مەڵبەندی یازدەی
رێکخستنی گەرمیان
سەرنوسەر
مەجید ساڵح
بەرێوەبەری نوسین
ئاسۆ وەهاب
ستافی نوسین
ساڵح هەلاج
ئاراز فایەق
بێگەرد دڵشاد
ئەرکان محەممەد
e.mail:ayandai_g@yahoo.com

ژن و بڕیاری ٦٢

سروە جەوهەر

کاریگەری کەلتووری کۆمەڵگا بە جۆرێك لە جۆرەکان ڕاستەوخۆ پانتاییەکی فراوانی لە هزری تاکەکان داگیر کردووە ، لە هەرێمی ئێمەدا دەیان هۆکار ئەم کاریگەرییە مێژووییەی کەلتوریان چڕتر و تۆختر کردۆتەوە دیاردەو پەتای دوو ژنە یەکێکە لەو پاشماوانەی لەژێر ناو و پەردەی جیاواز و هۆکاری جۆربەجۆری پەرەی پێدەدرێت ، ڕەنگە بارودۆخی ئەمرۆ لەبارتر بێت بۆ ئەوەی نەرمی لە بەرامبەر ئەم پەتایە بنوێنێت ، ئەم نەرمی نواندنەش بەبێ ڕەچاو کردن ئایا دووژنە چارەسەری کێشە هەڵپێستراوەکانی کچانی قەیرە و ژنانی پاشماوەی ئەنفال دەکات ، ئایا تێکدانی ئارامی ماڵێکی تر و پەرتەوازەی منال چۆن لێك دەرێتەوە ؟ ئایا پیاو دەتوانێ هاوسەنگی سۆز و خۆشەویستی بۆ ژنەکان دابین بکات ؟ ئایا هەست و سۆز لە مامەڵە کردنی سێکس لەگەڵ دوو ژندا دەچێتە چوار چێوەی پەیوەندی مرۆیی ؟! پەیوەندی بەستن لەگەڵ ژنی دووەم ئایا ڕەت کردنەوەی ژنی یەکەم و بەرهەمەکەی نییە ؟! ئایا پەیوەندی هاوسەری تەنها لە سێکس کۆ دەبێتەوە ؟ ئەم پرسیارانەو دەیان پرسیاری تر پێویستیان بە وەڵامی گونجاو هەیە بۆ ئەوەی بگەینە ئەنجامێکی گونجاو ڕەنگە بەشێکی هەرە زۆری کێشەکە لەوە وە سەرچاوەی گرتبێت کە تاکو هەنووکەش ئێمە نازانین چەمکی خێزان یاخود هاوسەر گیری چییە ؟ بۆیە ناتوانین ڕێوڕەسمێکی تەندروستی لە گەڵدا بکەین ،هاوسەر بوون و پێکەوە ژیانی ژن و پیاوە لەسەر بنەمای لەیەك گەیشتن و ڕێز گرتن لە جیاوازییەکانی یەکتر و خوڵقاندنی ڕەوشتیکی ئارام و دابین کردنی پێداویستییە سەرەکییەکانی لە چوار چێوەیەکی دیاری کراودا ، کە تێیدا بەها پیرۆزەکانی ژیان پەرەی پێبدرێت و جوانییەکانی تێدا کۆبکرێتەوە ، ژن و پیاو ئازادانە تایبەتمەندییەکانی کەسێتییان بپارێزن ، ئەوەی بەلای منەوە گرنگە لەم نووسینەدا بیخەمە روو بڕیاری (٦٢) سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان بوو کە ڕێگا بە دووژن نادات یاخود بەر تەسکی دەکاتەوە بەڵام ئایا بۆچی تا ئەمڕۆش بەپێی پێویست جێبەجێ نەکراوە و تەنها نووسراوی سەر کاغەزە ؟؟ ئەوەی لێرەدا جێی سەر سورمانە ئەوانەی ئەم بڕیارە پێشێل دەکەن بەرپرسانی ناو ئۆرگانەکانی یەکێتی نیشتمانی ئەمە ڕاستەو خۆ مانای پەرتەوازەیی و نەبوونی پرەنسیپ دەگەیەنێت . ناکرێت بڕیارێك بدرێت بەر لە هەموو کەس خۆی جێبەجێی نەکات و بیخاتە لاوە یاخود کۆی تاکەکانی کۆمەڵگا نەگرێتەوە ئەوە قەول نەبوو یاسا سەروەر بێت ، بە قسەیەکی تر یاسا لە سەرووی هەمووانەوە بێت ؟! ماوەیەك ئەم پەتایە کۆمیتەکانی کفری و دووزی گردۆتەوە دەشێ بڵێم کەمیان هەیە پرۆسەی شێواندنی بەها مرۆییەکانیان نەکردبێت و وەك مەڕ و بزن دووان و سیانیان لە دەووری خۆیان کۆ نەکردبێتەوە من لەم مەسەلەیە تەواو هاورام لەگەڵ ئەوانەی ئەڵێن با ژنی دووەم رازی نەبێت شوو بە پیاوێکی ژندار بکات یاخود ژنی یەکەم با رازی نەبێت کە ڕاستەوخۆ ڕەت کردنەوەی لەلای ئەو پیاوە سفڵەیە بمێنێتەوە کە خیانەتی لێدەکات و ژنێکی تر شەریکی خۆی ؟! لە کاتێکدا لەهەر شتێك شەراکەت و هاوبەشی هەبێت چۆن ناکرێ و نابێت ژنێك دوو مێردی هەبێت دەچێتە چوار چێوە لادەری ڕەوشتی بەهەمان شێوەش بەبێ جیاوازی پیاوێك دوو ژنی هەبێت لە چوارچێوە ئینسانی دەردەچێت و خەسڵەتی ئاژەڵ لە خۆ دەگرێت ئەمەش بەر لە هەموو شتێك بۆ نزمی ئاستی هۆشیاری هەم پیاو و هەم دوو ژنەکەش دەگەڕێتەوە و تاوانباری یەکەمیش یاسا و دەسەڵاتە ، یەکەمین ئەرکی یاسا و دەستوور ئەوەیە پەیوەندی تاکەکان ڕێك دەخات و هاوسەنگی لە کۆمەڵگادا دەپارێزێت . سەیر لەوەدایە کورد لە بەغدا شەریەتی لەسەر مافی ژنان کە بەڕاستی شتێکی زۆر باشە بەڵام لە ماوەی ئەم چواردەساڵەی حوکمرانی کوردی مافی ژن پارێزراوە ؟! سەرەڕای هەموو ئەوانەی سەرەوەش دەیان کچ و ژنی پاشماوەی ئەنفال هەن نەبوونی ئازادیش تەنگی پێهەڵچنیوون و دەتوانم بڵێم بەبێ چارە ماونەتەوە ئەمە ئەرکی حکومەتە بە دوای ڕێگا چارەیەکدا بگەڕێت کۆمەڵگا لەم پەتایە ڕزگار بکات ڕەنگە باشترین چارەسەر فرسەتی کار بێت چەندین میکانیزمی تر هەیە کە ئۆتۆماتیکی ڕێگر دەبن .

هونەرمەند محەممەد حەسەن قادر:

شانۆ لای من جوانیەکانی ژیان لە باوەش دەگرێت

سازدانی /ئاراز فایەق

هونەرمەند محەممەد حەسەن قادر لە ساڵی ١٩٦٦ لە کەلاری کۆن لە دایکبووە ،لە ساڵی ١٩٨٧ پەیمانگای هونەرجوانەکانی سلێمانی بەشی دەرهێنانی شانۆیی تەواو کردووە، کاری هونەری دەگەرێتەوە بۆ ساڵی ١٩٨٢ ئەو کاتەی خوێندکاری پەیمانگا بووە ، سەرەتا بە کاری نواندن وهونەری دەستی پێکردووەو بەشداری زۆربەی فیستفاڵەکانی پەیمانگای کردووە .دواتر لە مانگی نیسانی ١٩٩٢ لە گەڵ تیپی شانۆی ئاسۆ کاریکردوە وهەرلەو کاتەدا کاری دەرهێنانی بۆ شانۆیی (خۆرهەلاتن) ئەنجامداوە ،چەندین رۆڵی سەرەکی لە سەر تەختەی شانۆ بینیوە لەوانە (ڤاسیلی لە دواگۆرانی چیخۆڤداوحەمەسورلە گەڕان بەدوای بەختەوەریدا و مراد لە بەرەو خۆرو جنراڵ لە شۆرشی مردۆکان وچەندین رۆڵی تر .

کاری دەرهێنانی بۆ نزیکەی حەوت شانۆگەری ئەنجامداوە لەوانە :- خۆرهەلاتن لە نووسینی شەفیق محەممەد و ئەو پیاوەی بووبە سەگ ، ئوزڤالدومەراگوان ودەستوورولە

دەستوور بەدەر ،بریخت وکوێرو ئیفلیجیش دوا بەرهەمی ئەمساڵی بووە .چەندین بەرهەمی شانۆیی بۆ منداڵان بەرهەم هێناوە لەوانە : بزنە زێرینە وباپیرەکوردۆ خرپن وخەپان وباپیرەگەورە و ...هتد

لە سەرجەم بۆنەکان وکارەساتی ئەنفالدا بە هاورێتی هونەرمەندانی هاورێی بەشداری کارای کردووە.

شایانی باسە زۆربەی ئەو شانۆگەرییانەی کاری تێدا کردووە لە زمانی عەرەبیەوە وەریگێراوەتە سەر زمانی کوردی. لە پرسیارێکی رۆژنامەکەماندا بۆچی جولانەوەی شانۆ لە هەشتاکاندا بەبەراورد لە گەڵ ئێستادا گەرموگورتر بوو بەرێزی ووتی:

پەیووەست بوو بەرۆژگاری داخراو دیکتاتۆریەت ومەحرومی ونەبوونیئازادییەوە ،شانۆکان سێبەربوون ،سەنگەروپەنابوون بۆ بەگژاچوونەوەیئەودیاردانە ..بوونی ئەوپێگەجەماوەرییەی شانۆ ئەگەرێتەوە بۆ ئەوروحیەتە تینووەی خەڵك کە لە نێو

هۆڵەکانی شانۆدا خۆیان دەبینیەوە، تەنانەت ئەبووە قوتابخانەیەك وانەی عەشقی نیشتمان وئازادی تێیدا ئەوترایەوە ...

بە کورتی لەورۆژگارەدا شانۆ توانیبووی لە ژێ هەستیارەکانی جەماوەربدات ومەبەستی خۆی بپێکی ، هەرچەندە

لە رووی شێوازوستایلی کارکردنەوە کەم وکورتیان زۆر بوو .گرفتە کە لەوێوە دەستی پێکرد لە دوای راپەرینە مەزنەکەی بەهاری ١٩٩١ ەوە شانۆکاران بە هەمان پێودانگی زەمەنی دیکتاتۆریەت کاریان دەکرد ،ئەو کەرەستەوئاوازانە نەیانتوانی جەماوەر رازی بکەن وتینویەتی جەماوەری نوێ بشکێنن بۆیە ئێستا جەماوەرەکەمان وەکو جاران نییە ..

سەبارەت بە شانۆ چی دەگەیەنێت لەلای هونەرمەند ؟ بەرێزی ووتی :-

شانۆ لای من جوانیەکانی ژیان لە باوەش دەگرێت ولە ئەنجامی لەبەر یەك هەڵووەشانەوەی ژیانە ئاساییەکانە وهەڵووەستەکردن لەسەر دزێوەکان وسروود خوێندن بۆ بەها پیرۆزوئەزەلیەکانی بوون .. سەرلە نوێ دنیایەکی پڕ لەفەنتازیاخەلق دەکاتەوە ،جەماوەریش لەو دنیا سیحریەدا ممارەسەی خەونەکانی دەکات .ماوەتەو بڵێین هونەرمەند ئەندامی یەکێتی هونەرمەندانی کوردستان وکۆمەڵەی هونەرەجوانەکانی کورد/ لقی کەلارە

وئێستا مامۆستای وانەی پەروەردەی هونەریە لە قوتابخانەی خاك یسەرەتایی لە کەلاری کۆن وسەرڤاڵی وەرگێرانێکی فارسییە بۆ سەر زمانی کوردی .

کەناڵی مەزیکا کلیپێکی لیندا فەهمی قەدەغە کرد

لیندا فەهمی گۆرانی بێژی عەرەبی سەرسوڕمانی خۆی پیشاندا سەبارەت بەو بڕیارەی کەناڵی ئاسمانی کە تێیدا گۆرانی (قەوی قەوی) قەدەغە کردووە وە ئەو بڕیارەی بە کارێکی ناشایستە لە قەڵەم دا وە پێی وایە کەسانێك لە پشتی پەردەوە دژی ئەو دەوەستن جێگەی باسە لەو گۆرانییەدا هەندێ دیمەنی ئیغرائی تێدایە لینداش دانی بەو ڕاستییەدا ناوە و لە لێدوانێکیدا بۆ سایتی ئیلاف ووتوویەتی ئەو دیمەنانە دەرهێنەری گۆرانییەکە(مازن الجبلی) پێی کردووە وە بەهیچ مەبەستێك نەکراوە . کەناڵی ئاسمانی مەزیکا پێش ئەم بڕیارەی دوو مانگ بە بەردەوامی ئەو گۆرانییەی پیشان داوە

سپۆرت

یاریگای چۆڵ

ئەرکان محمد رشید

پاش دەست پێکردنەوەی خولێکی تری رۆژنامەی (گەرمیان-ئایندەی گەرمیان)و دانانی گۆشەیەکی تایبەت بە بابەتی وەرزشی دەربارەی ئەو کێشەو بابەتە زیندووانەی کەرۆژانە لەیاریگاکان وناوەندە وەرزشی یەکانەوە دەبینرێن ودەبیسترێن پێمان باش بوو ئەم جارەو لەگۆشەی سپۆرت دا بابەتێکی زیندووی ترتان دەربارەی بوونی یاریگای وەرزشی بێ سەرپەرشتیار بخەینە پێش چاوو.دیارە لە سەرجەم جیهان وووڵاتانی پێشکەوتووشدا بوونی یاریگای مۆدێرن وهاوچەرخ یەکێکە لەهۆکارە سەرەکی یەکانی بەرەو پێش چوونی ئاستی وەرزش لە و ووڵاتەدا.وەئێمەی وەرزشکاریش بەپێی ئەو باروودۆخەی کەتێیدا دەژین مافی خۆمانە یاریگای باش ونمونەییمان هەبێت وەپێویستیشە لەسەر بەرپرسان ولایەنگرانی وەرزش لەسنوورە کەدا هەموو هەوڵ وتواناکیان بخەنە گەڕ بۆ درووست کردنی یاریگای نوێ وهاوچەرخ بۆ ئەوەی بتوانین باشترین خزمەت بەوەرزشکاران بکەین.

بێگومان ئێمەی وەرزشکاری کوردو گەرمیانی ئەوەی داوامان کردووە لە ئاست توانای حکومەت بووەو داوای شتێکمان نەکردووە لە توانای حکومەت ودەسەڵات زیاد بێت وئەوەی داوامان کردووە بۆ خزمەتی سەرجەم وەرزشکارانە بەگشتی نەك تەنها چینێکی دیاری کراو.

گرنگە لێرەدا ئەوەیە کە ئایا هیچ شتێك کراوە و یاخوود نا؟ لەوەڵامدا ئەوەی دەیبینین هەندێك شت کراوە بەڵام چۆن کراوەو بەچی شێوەیەك ئەوە خۆی لەخۆیدا جێگەی پرسیارە.لەماوەی ساڵی پێشووداو دوای چەندین داواکاری وپێشنیارلەلایەن وەرزشکارانەوە سەرەنجام چەند یاریگایەکی وەرزشی بچووك درووست کرا کە درووست کردنی ئەم یاریگایانە جێگەی دڵ خۆشی سەرجەم وەرزشکارانە بەڵام ئایا درووست کردنی ئەم یاریگایانە لەئاست داواو خواستی وەەرزشکاراندایە یاخوود شتێکی سادەیەو تەنها بۆرازیکردنی وەرزشکارانەبەوەی کەشتێکیان بۆکراوە .دیارە لەسەر ئەویاریگایانە پێش وەخت چەند بابەت وریپۆرتاژێك کراوە لەوانە(تەلەفزیۆنی ئایندە-ریپۆرتاژ)وپاش دەرکەوتنی داواو پێشنیارەکان دەرکەوت کەدرووستکردنی ئەم یاریگایانە بەو شێوەیەو لەوجێگایانەدا چەندین پرسیار هەڵدەگرێت .

١-ئایا بۆ ئەویاریگانە کە سێیاریگای داخراوی(کەلارکۆن-شۆڕش-بنگرد) ە.بۆ ئەو یاریگایانە بەشێوەیەکی یەکسان دابەش نەکراوە بەسەر سەرجەم گەڕەکەکانی تری شاری کەلاردا لەوانە(سەرکەوتن-گازینۆ-بەردەسوور-شێروانە.........هتد) کەئەوانیش بەشێکن لەم شارەو سەدان وەرزشکاریان تێدایە.

٢-ئەویاریگایانەکەدرووست کران بۆ هیچ جۆرە پێداویستی یەکی تایبەتیبۆ دابین نەکراوە لەکەل وپەل وپێداویستی تایبەتیناویاریگای بچووك کەبێگومان دەبووایە پێش درووست کردنی هەریاریگایەك پێداویستییەکانی بەتەواوی دابین کرابێت .

٣-دابین نەکردنی پاسەوان وسەرپەرشتیار بۆ ئەو یاریگایانە کەئەمەش کاریگەرییەکی سلبی کردووەتە سەریاریگاکان وپێویستە چارەسەری گونجاوی بۆبدۆزرێتەوە.

٤-زانیاری ئەوەمان پێگەیشتووە لەلایەن هاووڵاتیانەوە کە هەندێك ئامێرو پێداویستی ناو ئەویاریگایانە لەوانە ماتۆڕی ئاوی مەلەوانگە. تێکدانی تۆڕی دەوروبەری یاریگاکان .... هتد براوون یاخوود تێکدراوون.

بێگومان و پاش دەرکەوتنی ئەو کەم وکورتیانەی کەلە بابەتەکەدا باس مان کرد پێویستە چارەسەری بەپەلە بۆ ئەم کێشەیە بدۆزرێتەوە چونکە ئەم یاریگایانە پارەیەکی ئێجگار زۆریان تێدا خەرج کراوەو لەسەرووی هەمووشیانەوە دەبێت شارەوانی بەکارەکانی خۆیدا بچێتەوەو کارو پرۆژەکانی بەیەکسانی بەسەر گەڕەکەکانیشاردا دابەش بکرێت وبەو هیوایەی بە زووترین کات چارەسەری گونجاو بۆ ئەم کێشەیە بدۆزرێتەوە.

پلیتی جامی جیهان کەوتەوە بازاڕ

هۆرست شیمیت جێگری بەڕێوەبەری مۆندیالی (٢٠٠٦) لە ئەڵمانیا ، رایگەیاند کە ئەم هەفتەیە (٤٠،٠٠٠) پلیتی جامی جیهانی ساڵی داهاتوو دەکەوێتەوە ناو بازاڕ .لەم بارەیەوە شیمیت گوتی:" ئێمە زۆر خۆشحاڵین بەوەی کە خەڵکی زۆرتر پلیتی جامی جیهانی بەدەست بکەوێت".هەروەها بەڕێوەبەری ناوبراو ئەوەشی ئاشکرا کرد کە قۆناغی سێیەمی پلیت فرۆشتن لە مانگی کانونی یەکەمی داهاتوو دەست پێ دەکاتەوە و ژمارەی پلیتەکانیش (٣٠٠,٠٠٠) پلیت دەبن .شایانی باسە (٤٠,٠٦٥) پلیت لە قۆناغی یەکەمی پلیت فرۆشتن فرۆشرا، وا بڕیارە مۆندیالی (٢٠٠٦) لە (٩)ی حوزەیرانی ساڵی داهاتوو ئەڵمانیا بەڕێوەبچێت

تاڵب چەلووب

بەڵێن بەجەماوەر دەدەم کەشێروانە بگەیەنمە لوتکە .چونکە سەرۆکی یانە پشتیوانیم دەکات

وەرزش دیاردەیەکی شارستانی جوانەکاتێك جوانتردەبێت کەشوێن کەوتووانی بەشێوەیەکی وورد و جوان لەماناکانی وەرزش شارەزابن ولەرێگەیانەوە خەڵکانێکی ترسوود مەنددەبن .دەمێك بوویانەکانی کوردستان بەگشتی وکەلاربەتایبەتیپێویستی یان بەراهێنەری شارەزاو لێهاتووهەبوو کەبێگومان پێشنیاریدابین کردنی راهێنەربۆ شێروانە چەندین جار داواکرابوو بەڵام سەرئەنجام ئەمساڵ بەسەرپەرەشتی لیژنەی ئۆڵۆمپی کوردستان(٦)راهێنەربۆیانەکانی کوردستان دابینکراولەنێوانیاندا (تالب چەلووب) بۆیانەی شێروانە. چەلووب :راهێنەرێکی شارەزاو هێمن وخاوەن کەسایەتییەولەدایك بووی ساڵی ١٩٦٤ی شاری بەغدایە مێژوویەکی وەرزشی باشی هەیە ئەگەربە درێژی باسی بکەین ئەوا زۆر لەوە زیاتر هەڵدەگرێت کەئێمە لە چاوپێکەوتنێکدا باسی بکەین ووتیشی ئەگەرچی من پێشترشارەزای کەلارنەبووم بەڵام دوای دەست بەکاربوونم ئێستاخەڵکێکیباش دەناسم وووتیشی داواکارم کەجەماوەرییانەی شێروانە لەگەڵ یانەکەیاندا ئاشت ببنەوەووتیشی زۆر سوپاسی سەرۆکی یانەبەرێز(عەلی شەهید محمد)دەکەم کەهاوکارییەکیزۆرم دەکات وەبەڵێنیش دەدەم تالەگەڵ یانەی شێروانەدابم بەباشترین شێوە کاربکەم ویانەیەك دروست بکەم کەئەگەرمنیش رۆیشتم یانەیەکیبەهێز بەجێبهێڵم .وەدەربارەی کەمیکات ووتی راستەکاتی کەمان بەدەستەوەماوە بەڵام زۆردڵنیام ئەنجامی باش بەدەست دەهێنم .وەووتیشی لەورۆژەوەهاتووم کۆمەڵێك کێشەم تووش بووە وە ئێستا بەرەو چارەسەرکردن دەچێت.وە داواشی کرد جەماوەر ئەم جارە بگەڕێنەوە و یانەکەیان هان بدەن چونکە ئێستا زۆر پێویستمان بە پشتگیری جەماوەر هەیە .وەووتیشی لەو ماوە کەمەی کەبە دەستەوە ماوە چەند یاری یەکی دۆستانە ئەنجام دەدەین بۆ دەرکەوتنی توانای یاریزانان و دەست کەوتنی پێکهاتەیەکی بەهێز وەبەرێزی گەشبینی دەربڕی بەوەی کەبتوانێ ئەنجامێکی باش بەدەست بێنێت و دڵی جەماوەریش بگەڕێنێتەوە بۆ لای یانەکەی.ماوەتەوە بڵێین تالیب چەلوب یاریزانێکی دێرینی عێراقەو لەسەردەمی ساڵانی ١٩٨٠ ەوە لەهەریەك لەیانە بەهێزەکانی وەکو نەفت وعومال وجەیش وپاشان ڕەشید ودواتریش هەڵبژاردەی عێراق یاری کردووەو چاوەڕوانی ئایندەیەکی باشی لێدەکرێت.

ڕۆبینهۆ:

هیوادارم زوو خۆم لەگەڵ ریال مەدرید بگونجێنم

رۆبینهۆی هێرشبەری تازەی یانەی ریال مەدرید هیوادارە بتوانێت زوو خۆی لەگەڵ یانەی ریال بگونجێنێت.لە یەکەم دەرکەوتنی لەگەڵ یانە تازەکەی (ریال مەدرید) رۆبینهۆی هێرشبەری بەرازیلی ، هیوای ئەوەی خواست کە بتوانێت بە زوویی لەگەڵ یاریزانە هاورێکانی خۆی بگونجێنێت ، بۆ ئەوەی دەسکەوتی گەورە بۆ یانەکە تۆمار بکەن.رۆبینهۆ لە لێدوانەکانی بۆ رۆژنامەی مارکای ئیسپانی گوتی: هیوادارم زوو لەگەڵ یاریزانانی ریال مەدرید بگونجێم ، بۆ ئەوەی شوێنێکی سەرەکی لە پێکهاتەی یانەکە بۆخۆم مسۆگەر بکەم.جێگەی باسە رۆبینهۆ بە بەهای ٣٠ ملیۆن دۆلار لە یانەی سانتۆسی بەرازیلی هاتە ریزی یانەی مەدرید.لە درێژەی لێدوانەکانی ناوبراو گوتی : هەوڵ دەدەم بەشێوەیەکی باش لە گەڵ ریال مەدرید دەرکەوم، کە کەمتر نەبێت لەو ئاستەی کە لە سانتۆس پێشکەشم دەکرد، و هیوای سەرکەوتنی زۆریش بۆ یانەی سانتۆس دەخوازم لە خولەکانی داهاتووی

مەرجەکانی کەسایەتی وەرزشی نموونەیی

بۆ ئەوەی وەرزشکارێك وکەسایەتییەکی نموونەیی وخاوەن بڕوابیت لای جەماوەر پێویستە چەند خاڵ و نیشانەیەك هەیە لە خۆتدا بەدی بهێنیت.

١-ئەبێت مێژوویەکی وەرزشیباشت هەبێت (واتە: لەبواری وەرزشدا خزمەتت کردبێت).

٢-خۆشەویست بیت لای جەماوەری سنورەکە بەتایبەتیو دەوروبەرەکەت بەگشتی.

٣-بۆ ئەوەی زیاتر شانسی ناوداریت هەبێت پێویستە پێشتر لە یەکێك لەبوارە وەرزشی یەکاندا رۆڵێکیسەرەکی بینیبێت.

٤-کەسێکی بە توانابێت و لێهاتوو بێت لە قسە کردن و چارەسەر کردنی کێشەو گرفتەکاندا.

٥-رێز لە هەموو ئەو کەسانەی دەورووبەری بگرێت ولەگەڵیاندا وەك هاورێ هەڵس وکەوت بکات .

٦-پێویستە گرنگی یەکی باش بەکارەکەی خۆی کە وەرزشکردنە بدات چونکە پابەند بوون بە کارەکەی خۆت زیاتر متمانەی پێدەدات لەلایەندەوروبەرەکەیەوە.

٧-شارەزاییەکی باشی هەبێت لەبارووددۆخی وەرزش لەسنورەکەو کوردستان وجیهاندا و بۆ ووتەو قسەکانی وەڵامی تەواوی پێبێت.

٨-رێز لە هەموو ئەو کەسایەتییە وەرزشی یانە بگرێت کەپێشتر خزمەتیان بەبواری وەرزش کردووە.

ئەمانەو چەندین مەرج وخاڵی تر پێویستە لەو کەسانەدا هەبێت کەدەیانەوێت لەبواری وەرزش دا ببن بەخاوەن کەسایەتی یەکی ناودارو شارەزاو بەئەزموونی بوارەکەی.

پاڵەوانێتی

لاوانی گەرمیان گەیشتە کۆتایی

بەسەر پەرشتی نوێنەرایەتی گەرمیانی لیژنەی ئۆلۆمپی کوردستان و بە هاوکاری یەکێتی ناوەندی تۆپی پێ، خولی یانەکانی گەرمیان لە رۆژی هەینی رێکەوتی ٢٠٠٥/٨/١٢ ەوە دەستپێکردووە .

تیپی یانەکانی (دەربەندیخان، کفری، باوەنور،سەرقەڵا،رزگاری) بەشدارییان لە خولەکەدا کردووە و لەیەکەم یاری دەسپێکردنی خولەکەدا یانەی دەربەندیخان بە(٣—٠)لەسەرقەڵا-ی بردەوە لە یاری دووەمیشدا پاش یەکسان بوونی هەردوو یانەی باوەنور و کفری دواتربەلێدانی پەنالتی بە(٤—١)باوەنور یارییەکەی بردەوە. لە درێژەی یارییەکانی خولەکەدا ئەم یارییانە ئەنجام دراوەو خولەکەش گەیشتۆتە کۆتایی یارییەکان (دەربەندیخان×رزگاری)،(٦—٠)—(سەرقەڵا×کفری)(٣—٢) ،(باوەنور×دەربەندیخان)(٠—٠) بەلێدانی پەنالتی(٥—٤)،(کفری×رزگاری)(٠—٠)بەلێدانی پەنالتی (٤—٣)،(کفری×دەربەندیخان)(١—١)بەلێدانی پەنالتی(٣—١).

شایەنی باسە لەلایەن دەستەی ناوبژیوانانی شاری کەلارەوە سەرجەم یارییەکانی خولەکە بەرێوەچوو .

کۆتایی هاتنی خولێکی تۆپی پێ لە ناحیەی رزگاری

سەر لە ئێوارەی رۆژی چوارشەمە رێکەوتی ٢٠٠٥/٨/٢٤ سەعات(٦)ی ئێوارە لە یاریگای شەهیە ئارام، بە ئامادەبوونی جەماوەرێکی زۆر لە وەرزشکاران و وەرزش دۆستان یاری کۆتایی خولی تۆپی پێی سەرۆك کۆمار ئەنجام درا لە نێوان هەردوو تیپی (کامەرانیو نەورۆز)دا یارییەکە لە ئاستێکی هونەری زۆر باشدا بە(١) گۆڵی بێ بەرانبەر تیپی کامەرانی یارییەکەی بردەوەو یەکەمی خولەکەبوو،پاشان لە کۆتاییدا خەڵات بەسەر سەرکەوتواندا دابەشکرا .

شایەنی باسە ئەم خولە بنکەی وەرزشی رزگاری بە سەرپەرشتی نوێنەرایەتی گەرمیان سەر بە لیژنەی ئۆلۆمپی کوردستان بەبۆنەی سەرکەوتنی هەڤاڵ(مام جەلال) بە سەرۆك کۆماری عێراق بۆ (١٩) تیپی میللی ناحیەی رزگاری و دەوروبەری رێکیخستبوو .

هادی ئەحمەد

کردنەوەی یاریگایەکی نوێ لە کەلاری کۆن

رۆژی شەمە ٢٠٠٥/٨/٢٠ بە هاوکاری کەرتی رێکخستنی کەلاری کۆن و رێکخراوی ئازادی لاوان و نوێنەرایەتی لیژنەی ئۆلۆمپی لە کەلار یاریگای نوێی (کەلاری کۆن) کرایەوە.

لەیاری کردنەوەی یاریگاکەدا تیپی شالاوی کەلاری کۆن میوانداری تیپی باوەنوری کردو لەیارییەکی بەهێزدا باوەنور(٢—١)یاریەکەی بردەوە، لەکۆتایشدا خەڵات بەسەرسەرکەوتواندا دابەش کرا .

خولی تۆپی پێی لاوانی یانەکانی کوردستان

لە درێژەی یاریەکانی خولی تۆپی پێی لاوانی یانەکانی کوردستان لە ماوەی چەند رۆژی رابردودا لاوانی یانەی شێروانە سێ یاری گرنگیان ئەنجام دا ، ئەنجامەکانی بەم شێوەیە بوون : شێروانە × ئاشتی ٣—٢ سلێمانی × شێروانە ١—٢ شێروانە × پێشمەرگە ٠—١ شایانی باسە لاوانی یانەی شێروانە پاڵەوانی وەرزی ٢٠٠٤—٢٠٠٥ ی خولی لاوانی یانەکانی کوردستانن .

بەناو بانگترین ناوبژیوان واز لە پیشەکەی دەهێنێت

ناوبژیوانی نێودەوڵەتی ئیتالیا (پیار لویجی کۆلینا) بڕیاردا واز لە پیشەی ناوبژیوانی بهێنێت دوای ئەوەی لە یەکێتی تۆپی پێی ئیتالیا ئیستقالەی کرد ئەوش بەهۆی پێکدادانی بەرژەوەندییەوە وەئەم واز هێنانە دوای ئەوەهات کە کۆلینا بڕی (٥٤٥٠٠٠) جونەیهی ئستەرلینی لە کۆمانیای ئۆپڵ وەرگرت کە هەمان کۆمپانیا یانەی ئەی سی میلانیشی بەڕێوەدەبرد وە یەکێتی تۆپی پێی ئیتالیا لە بەرامبەر ئەم کارەدا بڕیاریدا کە کۆلینا دەبێت لەمەولا تەنها ناوبژیوانی خولی پلە دووی ئیتالیا بکات وە لە لێدوانێکدا کۆلینا ووتی لەم چەند شەوەی رابردوو کەمترین کات خەوتووم لەو کاتەی کە لە جامی جیهانیدا خەوتووم ، ئەمەش بەهۆی ڕوودانی ئەم کێشەیەوە کە ڕوویداوە لە بەرامبەر واز هێنانی کۆلینادا سەرۆکی یەکێتی ناوبژیوانانی ئیتالیا تۆلیۆ لانیسی ووتی : هەموو هەوڵێکم دەخەمە گەڕ بۆ گەڕانەوەی کۆلینا بۆ پیشەکەی ، شایەنی باسە لە ماوەی بیست و هەشت ساڵی ناوبژیوانیدا کۆلینا چەندین نازناوی گرنگی بەدەستهێناوە لەوانە پێنج جار بە باشترین ناوبژیوانی جیهان هەڵبژێردرا و تەمەنی ئێستا چل و شەش ساڵە .